КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ДАРЖАШ ЛАТТ ЮБИЛЕЙНИ ШЕРАРА ЯЛАТ ЧУЭЦАРА БАЛХАШ,

СУХАЛБЕ, МЕХАНИЗАТОР! ХА ХЬЕЖАРГЬЯЦ!

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

ШОАТТА 17 июнь, 1967 шу. № 71 (4396). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарчу Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

1923 ШЕРА ДЕНЗ АРАДУВЛ

Нохч-ГIалгIайче юбилейни вахти 50

Юбилейни шера хьунаьлаш чуэцара балхаш гектар дика долеш Грозненски района 1 Мая цIерагIча колхоза механизатораша. Хьалхарча дийнахьа болх беш хинначу йиъ комбайнаc бIаьш гектараш мукх хьекхар. ШоллагIча дийнахьа мукх хьекхаш варaI комбайн хинар.

Смени нормашна къелачe хIара комбайнеро 20 гектара тIера мукх хьекха безе, хIаьта укх хьалхарча денношка цар хьекхар 30—35 гектар я.

Колхоза кхаш лаладерий беpриге а чуэца безар 920 гектара тIа дIабийна мукх ба. Цу балха оттаьача планага хьажача 5—7 дийнахьа чакхбовла безаш ба механизаторашa беррига мукх хьекха.

Дика дIаболабелла укх совхозе ялат чуэцара болх, эггара кхерхIамара дер да из дIахо а латта дIаболаьлар.

Е. МАКСИМЕНКО.

СУРТА ТIА: комбайнаш болх беча кхай тIа (аьрдехьара аьттехьа) комбайнер Анашкин Юрий, колхоза партбюро секретарь Заречный Николай, комбайнер Блехин Петр.

В. Юнцевича сурт.

КА БОЛА ЯЛАТАШ ЧУИЙЦАЧА ШОЗЛАГIА КУЛЬТУРАШ ДIАЕРА— ДУКХАГIА ТЕРКО

Республика совхозашки колхозашки тийшай цхьан лаьтта шозлагIа культураш дIаер — доакъараш а ялат а доахнига алсамдаьккхар йола йоккха резерв хилара. Укх юбилейни шера цунах мамогга бизалгIа пайда эца беза. Керттердар— хIал хиина культура чуэцаран, из тIахиина лаьтта пайчлараи, цу тIа дIаюе культура дIаерах юкъе дукха ха йоанийта йиш йоацийта да. ШозлагIа юв культураш лоаццача хана дIайийна хьаро гIо ду иIал хиина культуре чуйицачуд тIехьагIа лаьттах йоаллача тIоадалах дикагIа пайда эца.

Юрта боахама министерства оперативни сводках бIаргагуш за Ачхой-Мартанен Сунженски районий боахамий кулгалхоша из гIулакх нийтта деш хилар. Халахете а Урус-Мартана района совхозашка дIайийна хиндача доакъарий культурaех мукъаьлначa майдаех ахеш хIана а тIехьа «сакъердаш» ала, оасара бахьаш тIа а ювлаш, боккхача маьхера тIоалал йоа а еш. ШозлагIа культураш дIаюлгa тIехьадоах Шаьлани МалгIабикен районий боахамата. Грозненски районе 1000 гектар хинна ца Iа лаьтта улл хIанз а шозлагIа юв культураш дIа ца юэ, уж лаьтташ мукъадаьлла дукха ха йоаллешха а.

Тахан-кхоана ялар мо доладургда хиннa а ялаташ чуйидеaга. Iалаьматте дукха лаьтташ мукъаларга. Уж хьем боацаш чекха, цар тIара ялат аьрда доаллашехь а юкхьенцарча эзаб аха деза е цар тIа шозлагIа юв культураш дIае еа. Из —хьайбашта шорта доакъараш хилийтаргa ахьа тIа а ялат дахкхаьн тешам бола хьисеп да.

1967 ШЕРА 12 ИЮНЬ ТIАКХОАЧАШ РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ ШОЗЛАГIА ЮВ КУЛЬТУРАШ ДIАЕР

(РЕСПУБЛИКА ЮРТА БОАХАМА МИНИСТЕРСТВА ОПЕРАТИВНИ ДАННЕЕХ)

Районаш	Гуракхьа йиина культураш доакхьаркйна йна а хьекха а тIера дIаяьнкай, га	Аьлай га	ДIаяьйнай у
Ачхой - Мартан	1940	1749	1450
Грозненски	5600	5000	4500
Гудермесски	800	720	650
МалгIабика	560	460	334
Наурски	6228	3100	1400
Назрани	300	200	150
Сунженски	2700	2700	2300
Урус-Мартана	3543	1756	1231
Шаьла	2500	2200	2050
Шелковской	5000	350	350
«Минеральный» совхоз	300	70	70
Ерриге а	28480	18305	14485

БЕЛГАЛДАККХАР: Наурски Шелковскойи районашка доакъараш те лаьрхIа гуракхьа юача культурай йоккхий майдаш дIайийнар буру машкарна лаьтташкеи доакхьарий лаьтташкеи.

ЭСАЛА ЛЕЛ РЕМОНТ

«СК-4» яха 26 комбайн я «Назрановский» совхозе. Царех хIанз тоаль кийча тхьо мара яц. Ши комбайн комбайнераш ца тоьар бахьан доацаш вIалла кулг ца тохаш латт. Беррига механизатораш шоай комбайнашта ремонт яь баьлча берригаш дIа а этта сиха тоаль йоаларгья уж яхаш дувц механика Цугоев Даламбика. Iеха замалаьа кхо саг мара вахийтавац совхозо Серноводски техникуме механизаторий курсашка. Уж геттара хIезига ба, хIана аьлча совхоза укх шера цхьаь керда комбайн яйтай. Сиха уш бац комбайнашта ремонт еш боахкараш а.

Силос чуэцача итт комбайнах бокъонца тоаль яьнараш шиъ мара яц, вокхарех дукхагIа ярaш сварка йоацаш латт. Сварочни балхаш эшаш латт еррига жаткаш а. ВIалла ремонт о болабеннабац боахама хьажкIаш чуэцача «ККХ-3» яхача комбайнашта. Уж совхо дIаоттаьча тайпара кулг ца тохаш латт. Уж итт я.

Цу дийнахьа ши сварка яр болх беш, цхьабаккъда уж ремонтлакашта эшар до кхоаьц. «Кхоана дено кхоь сварочни агрегат хургья болх беш» — йоах «Назрановский» совхоза керттерча инженера Муцольгова Мусас.

Дукха ха йоайир №№ 11206, 11210 йола позшилинеаш лехаш. Шнекий кожухаш эш. Геттара чIоагIа эшаш а холови дакъа долалу оасаш. Совхоза лаьтташ шаьра дап. ЦIена оасаш ца хуле культураш чуэцача хана каст-каста еца латта безаргба комбайнерий. Уж вай лахе дийцараш доацаш ремонт тIехьа поахача бахьанех керттердар бола во oIаштIехьбаккхар да. Къахьегамех производственни дисциплина мела я. Дукха ха йоаю комбайнераша балха кьаухаш. ДукхагIа бола комбайнераш IуйрийIна бархI сахьот даьлача Плиевча отделенера хьажхувал укхаза. Цул тIехьагIа дIалоладу мастерскойшка ремонтни балхаш. Е сварка е кхьшола ремонт еча нийсла доацаш боаца бахьанаш сиха дIа ца дахарах дукха ха дехьа йоаю ремонтникаша. Ши кIира да решеткаш хьаллоацa лахчила йоацаш со латта, йоахар Мальсагов Джабраила. Совхозе шиий столярни мастерской а кхьйола ремонтни балхаш ду тайп-тайпара цехаш а йолаш я.

5-ча июне еррига ялаташ чуэцача эша юртбоахама техника тоаль якха езаш бар совхозе. Из ха дIаьа тIехьъалкийтай. Болх сиха тоабе беза совхоза кулгалхоша.

С. СУЛТАНГИРЕЕВ, тха собкор.

БАЛХАШ СИХДЕННАД

Гудермес. (Телефонаца). Хьинар айденна къахьег укх доношна Гудермесски района «Новогрозненский» совхоза механизатораша. ДиъладIа ди да уж кхай тIа мукх чуэцаш боахна. Кхаь дийнахьа бола баь 150 гектара тIера ялат чуийцад цар. Хаттамо хьалаш дика хилар бахьан долаш масареш деш Iодахка ялат сиха денъалу. Селхан IуйрийIна 7 комбайн яр совхоза кхашка касараш дае улла мукх сердаш. IуйрийIна воркI сахьат даьлча комбайний буннераш ялатах хьалйиэзо комбайнераша Салемханов СаидМохьмада, Кайсаров Лечас, Чамаев Исхадже, Маниев Сервдигиа. Царна тIехьа ялат дIаэца ьына машинаш йийхар комбайнераша Исмаилов Ахьмада, Габаев Лечас иштта кхыбераша.

ЦIаI шоллагIчoе тIехьа тоне дIаухьаш леттар ялатах етта машинаш. Тараьа тIа ялат эзвчул тIехьагIа белгалдаьлар хIара гектара тIа чуэцаш дала ялат. Цхьан гектара тIара 24—25 центнер

Ялат чуэц механизаторша. Юбилейни шера ялат чуэцара балхаш сихденнад совхозе.

Н. Васильева текст.

СУРТА ТIА: Маниев Сервдигиа агрегат мукх хьекхаш я.

Н. Кобиашвили сурт.

КХОАЧАШЪЯЬЙ ИТТ БЕТТА ПЛАН

КАРАБУЛАК. (Телефонаца). КIоаргагIа бурув а тохаш, дукхагIа мехкдаьтта доаккхаргда укх юбилейни шера ялача зейнах бола беш дукха буровзеттарий бригадаш я Карабулакски кIоарга бурув деттача конторе. Царна юкъе укх шера цахадIаш хьалха латташ хьайоагIа — В. И. Ленина орден долаеча буровзеттарий мастеро Бородацкий Ивана Михайловича кулгалду буровзеттарий бригада. Тха конторе эггара хьалха тIерча а кIаларча а мехкашкара мехкдаьтта дакха йолаена бригада я из. ХIанз из бригада бурув тохаш я Серноводски майда тIаьча № 17 йолча скважина. Бурув тохара итт бетта план 13-ча июне кхоачашъяьй цо. хIаьта июнь бетта план самаралийнахьа. 15-ча июне кхоачашъяьй. Шера планах бригадо тоха дезаш хинна бурув 2660 метр яр, хIаьта хIаналехьа теха бурув 2300 совгIа метр я. Иштта къахьегама совгIат кийчдеш накъайоагIа буровзеттарий коллектива Советски Iаьдал зиьцна 50 шу дузача дезача цIейна.

Къаьстта дика къахьегаца белгалъяьннай цига буровзеттараш Пахомов Виктор, Глазунов Владимир, Антонов Алексей, Праьнов Иван керте латта буровзеттарий сменаш. ХIара сменах нормаш 120—130 процент кхоачашъю цар. Бурув тохарга дIабота мах а зийна лохбаьб.

Цул дукха тIехьаюсаш яц везача цIей сийна шерра ях йоаржаь хьинаре къахьегаш йола буровзеттарий мастер Михайлов Степан Игнатьевич керте латта бригада а. Ер бутт болалуча денношка бархI бетта план кхоачашйир цо.

А. БАНАЛЮН, тхо штате воаца корр.

ХЬИНАР АЙДЕННАД

Грозненски «Гарo» яхача завода сборочни цеха бригадаша шерра социалистически ях йоаржаьй цIей сийна тIанйца социалистически декхараш хана хьалха кхоачашдара. Цига лакха къахьегамa толамаш дахарца белгальяьнна я Сычев Николай Григорьевича кулгалду бригада. Ихe бетта план тIеккхоачашйир коммунистически къахьегама цIи лелаеча бригада болхлоша. Планах ворхI тонн хула итт электромеханически подъемникаш вIашагIйоха езача, хьайир 15 подъемник. хIаьта легкови машинашта лаьрхIа йола подъемникаш хьалхара план 130 — 135 процент кхоачаш а еш, планал совгIа хьайир пхи подъемник. ХIаналехьа кхоачашъяьй цо ялх бетта план а. Ер бутт чакхбаллехьа кхоль бетта потах арахецаргья иттaш эзараш сомий мехьа продукци. Арахецача продукцега дIабола мах лоабарах а дукха ахча кхоаьд паччахьалкхена.

Иштта лакха къахьегама толамаш дахарах укх бетта цунна ержай цеха карара кара тела ЦIен вымпел. Шахо йолача хана из карара ца лаьйтара чIоагIа къовсам лоаттабу бригадо. ХIара сменах нормаш 120 — 125 процент кхоачашдю. Уж толамаш доахача дизза дакъа доал слесараша Семченко Евгене, Ушаков Егора, Борзев Генаде, кхычар.

Сурта тIа: болх беш ва токарь Федоренко Анатолий.

И. Плиева сурт.

А. Н. КОСЫГИНА ЯПОНО-СОВЕТСКИ ЭКОНОМИЧЕСКИ ДЕЛЕГАЦИ ТIАЭЦАР

СССР-а Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина 15 июне Кремле тIаийцар Москве дIахьоча шоллагIча советско - японски экономически совещане дакъа лоаца японски делегаце.

Японо-советски экономически комитета керте латтача, «Фудзи сейтецу» яхача металлургически компание президента СИГЭО Нагано А. Н. Косыгинга дIаелар Японе премьер-министра Э. Сатое йита йоссам.

А. Н. Косыгинаи делегаце членашта юкъе торговли легIайоллара, экономически Iилма - технически гIуллакхаш вIаши лелалара хьакъехьара къамаьл хилар.

АПН ВIАШАГIТЕХАЧА ОРГАНИЗАЦЕЙ ЕРРИГСОЮЗНИ КОНФЕРЕНЦИ

15 июне Кремлевски театре хилар организацей—АПН учредителий шоллагIа Ерригсоюзни конференци. Уж дийцар ший доклада тIа писатела Б. Н. Полевойс.

700 совгIа делегато — писателаша, общественни деятелаша, Iилманхоша, журналисташа — дийнар ше хьахиннача ялх шера агентства баьча балхах йола «Керлачун» кепайоазон Агентства правлене отчет.

Конференци хьайийлар СССР-а журналистий Союза правлене председатела М. В. Зимянина. Цо белгалдаьккхар Сийлахь-боккхача Октябра ах бIаь шу дизара юбилейна накъабаха моах кийчлуча хана из конференци хилар.

Доклад йир «Керлачун» кепайоазон Агентства правлене председатела Б. С. Буркова.

Докладчико а прениех къамаьлаш дьоша а белгалдаьккхар доацача хана агентство шо чIоагIа дIайоваийтар.

АПН-а балха масштабаш дIайоваийтаргья укх факта: агенства хIанз материалаш дIа-юха тел еткъа йолча кхьача мехкий агентствашца.

Къамаьлаш даьраша иштта дийцар агентствана балха тIехь АПН-а союзни республикашка ехача общественни отделенешeи 70 эзар совгIа саг юкъе волча активан доккха новкъостал деш хилара.

Конференце могаэар АПН устава цхьалола хуйлаьаш.

АПН учредителий совет хержай.

АПН учредителий совета хьалхара заседани хилар учредителий совета председателаш хургболаш хержаб Б. Н. Полевой — советски писателий Союзагара, Н. Н. Семенов — «Знание» яхача обществагара, Д. Ф. Краминов — СССР-а журналистий Союзагара, Ю. А. Гагарин — доаьол дехьарча мехкашца долча доттагIаллий культурни бувзамаш советски обществаш союзагара.

Учредителий совето АПН правлене председателалла чIоагIбир Б. С. Бурков, председатела хьалхарча заместителалла — В. Н. Зайчиков, председатела заместителаш — А. А. Вербенко Г. А. Федяшинеи.

АПН правлене членаш хургболаш цхьайтта саг оттавир.

(ТАСС).

Ошски областа Ленина орден ялар

ОШ. (Киргизски ССР), 15 июнь. (ТАСС-а корр.). Боахами культурий лакхъеча толамаш дахарах Ошски областа Ленина орден еннай. Из Даьхен эггара тIехдола совгIат тахан областа къахьегамхой торжественни заседане дIаделар КПСС ЦК-а секретара И. В. Капитонова.

КПСС Центральни Комитета, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума, Советски правительства цIерагIа И. В. Капитонова из доккха совгIат даларца лег чура даькъала бийцар Кьулбехьей Киргизе болхлой, колхозхой, интеллигенци, беррига къахьегамхой. Цо кийцар областа къахьегамхоша дахача Iалаьмате дикача толамех, Советски Мехка ах бIаь шу дизара юбилейна дакха майсагIара накъаладахара дахача якъе цар керда толамаш дахар доаш доаца а баьккхар.

Ошски областа къахьегамхой лег чура даькъала бийцар Киргизе Компарте ЦК-а хьалхарча секретара Т. Усубалиева, парте обкомий секретараша Андижански — А. Х. Хайдарова, Ферганси — Ф. Ш. Шамсудинова, Горно - Бадахшански — М. Назаршоева.

Торжественни заседанена юкъе хакъа доацаш хийнараша моарша даьхийтар КПСС ЦК-ага, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР-а Министрий Советага.

БУВЗАМА ЮХЬ ДIАЙОЛАЯЬЙ

МОСКВА, 15 июнь. (ТАСС). СССР-а Министрий Советерча Iилмаи техникаи йолча Паччахьалкхен комитетаи СССР-ца Берова социалистически мехкашцеи йолча торговле японски обществанев юкъе вIаши Iилма-технически гIуллакхаш лелаларах долча протокола тахан кулгаш язлаьI.

Цу протоколах Iилмаи промышленни производстваи тайп-тайпарча доакъошка делегацеш вIаши ухийтаргья. Иштта барт баьб лаьрхIа йола выставкаш вIаштIехьъяларах вIаши хьаштдолча проблемий хьакъехьарча совещанеш яла.

Ший организацена юкъе яь согласиена советско-японски экономически комитета хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча боккха лоархIам бола гIуллакх де лаьрхIа я. Советско-японски Iилма - технически экономически бувзамаш легIалоллара керда шир тIабахийтара юхь дIайолаяьй.

ДЕРРИГА—САГА УНАХЦІЕНО ЛОРАЯРА

М. ИНДЕРБИЕВ,
Нохч-ГІалгІай АССР унахцІено лорайра министр

Духовни віъхкий, моральни цІена, физически унахцІела вола кердa саг хьалхкевар — Коммунистически партен Советски правительствон еча дерттерча йовахонех цаІ. Цу гІулакхий кертера дакъа кхочуш советски здравоохраненега.

Нохч - ГІалгІайче вай мехка еррига республиканска а санна хІана юьзлагІа белгалдоккхх медицински болхлой ду. Цу дийнахьа итогаш ю вай республика медицин боккхачеп беркатерчем балба. Вай мехка чакхдаьккхад массанахьа а бахача наха медицински гІулакх дела, хІьта из социалистически революцена нарагІдаьйнача доккхийча хІамаех цаІ.

Советски паччахьалкхене Іалам дукха рузкъа хьахец дарбан-профилактически учрежденеш хьалхьара, медицински кадраш кийчъяран делаяран.

Дунен тІа цхьаь цхьан моттиге ю Советски Союзе мессел дукха дарбан учреждениш, медицински болхлой. Советски Союзе бахача наха кхоача лораш дукха а дукхагІа ба США, Англи, Франци, Малхбузехьара Германи санна долча мІоттіга дегГадьх хача механизмарчул.

Революци яладехьа дарбаш деттоьа моттигаш ца хилчахь Нохч-ГІалгІайче. Советски Іаьдал латтина шераш халкъа медицински гІулакхаш ду моттигаш 150-аза дукха гІа хилла.

Тоаленнад кІелзанча медицински оборудованеца дарбан учреждениш кийчъелга.

Нагахьа санна революци яладехьа хІара дилагІа хоза бер цхьаь шера кхаччалца а дебъадаш, хІанз Нохч - ГІалгІайче 10-аза кІезигагІа ден бераш.

Октябрьски революци хилалехьа цхьаькъа лер вамар нохчашхи гІалгІаьшхи, хІьта тахановаре дийнахьа вай кура ах, республике къахьегаш вайнахьа 250 лор, медицински Іилман кандидаташ ба. Дукха ха йоаццаш тор. Фрунзе докторски диссертацена защита хьй Алиев Амира Шарпуддина.

ХІанз мехка медицински вузашка доьхаш ва вайнахьа эзар гаргга студент.

Тахан, доккхаь цІей — медицински болхлой Ди, белгалдоккхаш дег тІара хоахеташ йоах вай шоай деррига вахар халкъа деча гІулакха. цун унахцІено лорайра, мрааз, хьа хилийтара хеталах болча кІай халаташ духхача наьхатаь цІераш.

Царех ба вай Нохч - ГІалгІайче болх беш віаштта 20 а 30 а шераш доахаш болх баь бола вай унахцІено лорайра ветеранаш: травматолог А. Н. Голубцов, хирург А. И. Перестенко, окулист М. М. Сахарова, отоларинголог В. И. Беловидов, рентгенолог Л. В. Гольцман, невропатолог Б. И. Шингаев, фтизиатор Н. Д. Воскресенский, Р. Б. Мельник, А. К. Тунев, дукха а кхьбараш. Царех ба тахан вайна юкъе боацараш а: хирург А. Ф. Анисимов, эпидемиолог Н. А. Благомравов, лор Н. Кухаренко, уролог Н. А. Радов, лор. О. Ф. Бакланова, кхьбараш. Царех ва иштта 1927 шера Ростовски медицински институт йистеьккха, Казахстане венна лор-венеролог Д. Курумов, цхьан хана 1944 шерага кхаччалца Нохч-ГІалгІай АССР унахцІено лорайра наркома заместитель хилла, сыпной тифах вамогаш балача унахоурта дарба деш хинад хьалха венна лор хирург Мачатиев Эздарха Іаьлбик. Дукха ха йоаццаш Іалашдо хинна хьалха вайне юкъера дІабаьхьар А. Г. Абдулаев, М. А. Баймурзаев, А. Курумов санна бола гойлаь хьинар долен унахцІено лорайра организатораш.

Унахоинк сий деш цІераш йоах РСФСР-а заслуженни лора — 2-ча горбольница хирурга С. И. Мацнева, Хуус-Мартанера больница берий отделене заведующе, СССР-а Лакхехьара Совета депутата, РСФСР-а заслуженни лора Т. М. Висаитовай, республикански кожни диспансера кертерча лора РСФСР-а заслуженни лора А. Х. Пашева, республикански туберкулезни диспансера лора З. А. Курбанова вай, Грозненски городской скорой помоща станце кертерча лора Т. Х. Душева.

Гаьна яц вай юртий районашкара дарбан учреждениш кертерча дай-къе вайзахах бола медицински кадраш Іалашъергіола ха.

Сийлахь-боккхача юбилейна — Октябра 50 шу дизара гаргга кхоачаш, советски медицински болхлочун Ди белгалдоккхаш, хьабенача шаькъа тамашийна дика итогаш ю. тхона. советски медицина дага ца доха йиш яц, уж деррига толамаш бахьан долаш вай общественни стройна, советски Іаьдала хоталенна, советски здравоохранени віашагІелдачен цуна дара эллачен Владимир Ильича Ленина тешна, вай хьамсара Коммунистически партена хьехайла тхоаш лекхарйла хилар. Тахан, сийлахьча юбилейна гаргахоачаш, советски медицина доккхал ду вай дахкено долача толамех а шоай Іилманна карагІаунлача хІамех а.

Цхьабакъа, цар кхетаду дІахо моашта хьадхашка латтача доккхийча декхарашка хиллача ювоаш бехктоххаме хилар а. Советски медикаш кийча ба деррига советски халкъа дег тІара деррига советски медикий эскара цхьаннена оалаш санна «Баркал хилда хьона, доктор!» аргдолаш уж кхоачашде.

Цхьанна а кхьча мехка ца еча тайпара чІоагІа йоахо ю вай мехка къахьегамхой унахцІено лорайра. Советски Іаьдал даьшача хьалхарча деношка, 1918 шера 11 июле В. И. Ленина кулг яздир халкъа унахцІено лорайра комиссариат віашагІйолдара долча декрета.

Цу хана дена халкъа, общественноста тІахьожамга дІаеннай къахьегамхой унахцІено. Наьха хьинарера белггала турпалера гІулакхаш советски здравоохранени хьалхчача хьалхарча деношка а дена хьагучадалар, цар хьайир къона республика сыпной тиф, холера, дІайха лазар, кхьдола лазараш даржарах долча унаарерча кхерамах лоралоа чІоагІа санитарни фронт. ХІьта из бовзийча лоархІаме хилар вай мехка архьарен чухьарен моастагІий эна а бахь котало дехьхарв. Бахача наьха самодеятельного хьахелаш тайп-тайпара дукха санитарно - унахцІенон балха формаш: санитарни посташ, улицашкара комитеташ, цІенон месячникаш, общественни хьажар, дукха кхьбараш.

Вай нохч бІубенна бола коммунизма, советски наьха безам ба материальни духовни гІулакхашта бІаьхий хилараш совнагІа. БІаьнераш хьалхагІа дена хьайогІача баьанерна тІехьаленах — дапап хьахха къейдарах, дизарех дукха а болаш цу общественна баха. Физически чІоагІа унахцІена волча сагага мара хьалхьюлургьан коммунизм.

Сийлахь-боккхача Ленина васкеташ кхоачаш а деш, Коммунистически партен Советски правительствон Іалаьмате чІоагІа къахьег къахьегамхой унахцІено лорайра. Советски здравоохранена бІарга ца айча тайпа перспективаш хьаелл КПСС Программо. Кхы тайпа лазараш цІевдаь дІадахар, уж кхы ца хилийтар, советски наьха ха йаккхъар дукха къахьеташ ба Іилмахой медицински болхлой.

УнахцІено лораелга товдара гІулакха кертера доахар лоархІ парте унахцІено лорайра материальни база чІоагІъярах. Из ца хилча Іалашде йиш йолаш дац квалифицировани медицински новкъостал делга, бахача наха гІулакх дара культурни дикали лакхъелга. Хийцна ала йиш йолаш ю, Нохч-ГІалгІайчен унахцІено лорайра материальни база хІанза санна чІоагІа дегІдена хинияц цІаккха а дьина.

Шерагара шу масеза доал тоалу медицински гІулакх дара дикали культурен, тІа-тІа шерагІа ярхаш латт диспансерни метод. Вай республике толаме чаьхйовхаш а нехашта, дерганта, бІаргашта еш йола операце хьисапера дарбан керда методаш.

Коммунистически къахьегама тІехьара халкъа болам мамогга дегІа а ихуилаш, кердача тайпара бахь а болх бе а гІерташ ба медицински болхлой, пайІа эцанза дига кхоачашаш торонаш лех цар медицински гІулакхаш делга дІахо тоадара. Цхьабакъда, дийле мегаргац, халкъа унахцІено лорайра гІулакха бахача нахага доккха дакъа кхоачаш хилар. Вай унахцІено лораелга толаме дегІаахара къайле сенах латт ельча, ца латт, ца гІулакх къахьегамхоех болча дукхахча наха шоашка мйпа хиларах.

Цу дарда тІа вайнига хьахийнай санитарни посташ, санитарни дружинаш, общественни санитарни уполномоченеш, моттигерча советий исполкомашка унахцІено лорайра віашагІъехка массаза болх бу комиссеш, дарбан профилактический берийн учрежденешта новкъостал ду советаш, унахцІено лорайрга дегІахувлача дукхача наха-шерра дакъа лацар, кхьараш санна йола бахха-дика формаш.

Массанена а ховш да, профилактика советски унахцІено лорайра генеральни никъ хилар. Профилактиках пайда балга Іалашду наха хула лазараш дІахо кІезигдар, уж кІезигагІа бойтар, цар ха йаьхагІа хилийтар дукха лоаттабеча къовсаме наьха кертера дакъа кхоачаш хилар къахьегачхоех болча дукхахча влечеа кхетадарца.

Медицински болхлоша санитарни культуран унахцІена вахари хилийтар дукха баьржача боламе хьинаре дакъа а лоацаш, практически віашагІехьоах унахцІено лорайра мероприятеш чакхъяхара болх. Цар баьй шерра санитарно - просветительни болх а. Гигиенически медицински гечаех даьца 2135 лекци йийшай, 30560 беседа яьй, газеташ тІа 250 статья язъяьй, к. кх. дІ.

Санитарни службе инициативах тоабенай Урус - Мартана, Наьсарен районаш, санитарни дикача хьала тІа оттайра болх.

Шерагара шерагІ лакхача организаце боарам чаахйоах уж мероприятеш г. Грозне, Сунженски, Назрана, Шелковской районашка.

160 эзар сонгІача саго дакъа а лоцаш, еррегача города юкъара а кхоачаш дакъ город Грозне. Цул соагІа, районашта чухьарен промышленни предприятешта воскресникаш а субботникаш а деш, дІаягІа 20 эзар сонгІа хІа, 50 эзар соагІа кІотарг, скверех, газонаш, наькъаш а тротуараш а тоаяй, дукхача боахамашка мела хий чуйилла, эксплуатаце дІаяннай Старопромысловски водопровод, водопроводаш ехаяр латт Шолжерчен ГІайтарчен хьасташкара хье.

Цхьабакъда, халкъа унахцІено лорайра дакъе еррига торонех пайда эцара еррига пачхьалкхен аппарата, еррига министерствашеи ведемствашеи, боахама организацешта, предприятеша, колхозашта, совхозашта хьинаре дакъа лаьца ца Іеш, иштта хьинаре дакъа лаца теза хІара советски саго. хІара коллектив горозерча, областерча, республикерча берригача наха.

Вай халкъа санитарно - гигиенически просвещени дегІахувлачен тоаечен, быт унахцІена хилийтар дукха лаоттабеча къовсаме дукха новкъостал де деза а моттигера профсоюзаш, комсомольски, кхьйола общественни организацеш. Цунах латт коммунистически общества саг хьалхкевара лоархІаменагІа хьалех цаІ.

Медицински болхлой Ди — из доккха цІей, деррига дувзаденна вай республика медикий доккхача эскара цІерагІа ала безам ба са эгара хьахера капитал бохьан долаш — коммунистически кхоане хьатъеш воаллача советски сага унахцІено лорайр дукха лоаттабеча къовсаме дІахо цар доккхий толамаш доахаргда аьнна.

НАЬХА ДУХЬА

Моллагіча а дикахетар хилча баькъахьа хетама саго эггара хьалха, могашмаьрша хийла хье, аьле лоара боакх. ХІаьта уж дешаш, ца уйла кІаккха а шоаигара къастийтаи халкъа унахцІено лорача медицински болхлоша. Царех цаІ ва хІана башха-говза лор-хирург Магомадов Абдулгани. Цо болх бу дукха ха яц. Семипалатински медицински институт йистеьккха кхо шу соагІа ха мара яц. Цул тІехьагІа Павлодарски областе болх беш хинав. ТІаккхъ цІа а вена Ачхой-Мартанера районни больнице болх бе воалавелар. (Хирургически отделене заведующи ва из хІана). Цхьабакъда чІалдае Іайна балха отыт йоккха я ала йиш йолаш яц.

● «Миччахьа хье болх беш хиларах керттера дар нахаца Іеммерзен безамеи, хилар да», — йоах Абдулгание из шийна къамаьл деш. Атта дац наха везавалийта. Цхьабакъда, из оатто лехаш ваи хьинар дола, шийнахага диллача сов цІенхашитта вола къона нохчий дІамигсаг.

«ГІулакх дечунгара мара из хьадехац» яхаш да вайнаха юкъе дела цхьа яица. ХІаьта майрра из Абдулганегара хьадеха йиш йолаш ба районе баха нах. ЦІаккха а Іерваш шийгара эша тІулакх ца дец. «Маха кидаьрааш хьо хилар. Цул доккхагІей сийхоленагІей фу хургда», йоах цо ше. Бийса яха ха яр аьнна хьоттам во хиларах, ше вахачара мелла гаьна вахе велаь аьнна шийгара эшшаш дола новкъостал де кийча ва из.

Ах бийса яьнача хана хІоагагІа дела а волаш ШаІаьм,- Юртара больнице йоалайир Абубакарова Зарган. Чехка операци е езаш из хилар сов сиха белгалдир говзача хирурга. Цхьаккха а минот йоае йиш йолаш дацар. ХІаьта из йоаергйолаш ваьар цун оарцагІа наьнна лор а... Эттіаь цхьайтта ди даьлча тоалхае долча лазарах йирза а йирза шаккхар унахо.

Иштта хала волаш воалаваьвар больнице дешархо Керимов Іиса а. Цунна доа лазар къоаста на луш хьайзар цкъарчоа беррига лораш. Цхьабакъда, уйла ене а йиш йолийлга дика кхетадеш вар нов. Магомадов. Сиха диагноз а оттаь (гийта перфоративни яда язва хиннаяр цуна) эттІаьнр цо кІаьнк. Итт ди даладе могашмаьрша а волаш больницера арваьнна дІавахар Керимов.

Уж санна дола масалаш дукха доладе йиш я. Цудухьа хурга из районе бахача наха а шийна болх беча коллектива а селла дукха везаш хилар. Цудухьа йоах цунна массане а баркал.

А. АЛБАНОВ,
собкор.

Сурта тІа: Магомадов Абдулгани.

☆

Дукха ха яц Запоева Марем дийша йиста а яьнна терапевт болхаш Грознерча Калинина цІерагІча поликлинике болх бе яна. Цхьабакъда, цу лоацаца хана а цо массанена езаш ... кхьалла деча ... лоарие, ... хІаьта ... Юбилейни шера деррига хьинар ... Марема. — Наьха унахцІено лорар — из да тІа керттера декхар. ... юбилейна ... соагІат.

СУРТА ТІА: М. Запоева болх матига.

М. Пачева сурт.

☆

ДУКХА ЕЗА ПРОФЕССИ

УнахцІено. Цул дикагІа дош дц а дий-хьогІ віалла а.

Со хІана яйса болх беча Грознерча № 3 йолча поликлинике еча дукха ха яц. 1963-ча шера Орджоникидзевски медицински институт дийша йистеьккхачул тІехьагІа Грознерча № 8 йолча больнице болх баьб аз. ХІаьта хІана укхаза невропатолог йолаш къахьег. Сона хетачох нервашца дувзаденна дола лазараш эггара халагІдараш да. ХІаьта мадарра аьлча моллагІча лора болх мел бехктоххаме ба дувца а мича деза. Из дика кхетаду аз а тха поликлиника еррига коллективо а. ХІана тха кабинето бетта 300 — 350 сага гІулакх ду. Цхьабакъда оаха дарба де лезараш кІезигагІа ме хул дикагІа хет тхона. Цудухьа дукха болх бу оаха тайп-тайпарча ларашта дукхьала лоаттабе беза къовсам наха дІабовзийташ. Масала, санитарно - просветительни темах лекцеш еш, беседаш, ю, и. кх. дІ.

Кастта Советски Іаьдала 50 шу дузача юбилейна накъадолхаш болх кхы а дикагІа бе лерхІ оаха.

М. БУЛГУЧЕВА,
лор.

ДИЗЗА КХОАЧАШДУ КЪАХЬЕГАМХОЙ ХЬАШТАШ

Укх деношка Нохч - ГІалгІай АССР пачхьалкхен торговле общественни кхачан предприятей болхлой актива собрани хилар. Нохч-ГІалгІай АССР пачхьалкхен торговлера общественни кхача кийчбелга дІахо дегІадоалаладарахи тоададарахи доклад бир Нохч - ГІалгІай АССР торговле министра заместитела М. Х. Льянова.

Общественни кхача кийчбелга дІахо тоадарахи дегІадоалаларахи лаьца СССР Министрий Советои КПСС Центральни Комитетои тІаййна сонам вахаре чакхбаккхара хьинар айдаь къахьег вай республика общественни кхачан предприятей болхлоша. Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара сийна тІайна декхараш хаиал хьахха кхоачашдарь, наьха хьашташ дикагІа кхоачаштара, кийчбеш бола кхаба чам болаш тайп-тайпарей хилийтара социалистически ях ба хьинар уж.

Укх шера 5 бетта план 100,7 процент кхоачашъяьй республика торговле общественни кхачан предприятей болхлоша. Къаьстта дика віашгІехьбаьккхаб шоай болх «Старогрознефть» ОРС-а № 22 йолча столове, Грознерча «Юкомка» яхача кафе, «Чайка», «Кавказ» яхача ресторанний, Грознерча машинаькъа ОРС-а № 5 йолча столове, иштта кхьча общественни кхачан предприятей коллективаша.

Цхьабакъда, белгалдаккха деагІа республика общественни кхачан предприятей балха юкъе хІанз а дукха кхоачамбоацараш хилар. Пачхьалкхен товарооборота план кхоачашъяр цу предприятей кертера декхар да. Пачхьалкхен план кхоачашъяьнза йисай Гудермески Горсмештторг, «Октябрьнефта» ОРС, Грознерча столовей ресторанни треста 24 предприяти, иштта кхьйраш предприятешка товарооборота план кхоачаш ца яр бахьан общественни кхача кийчбара планирован ечеи эша товараш хьатІаккхухьачеи дукха кхоачамбоацараш хилар да. Дукха кхоачамбоацараш нийслу общественни кхачан предприятей балха режиме, хаппахьа хьаелдаи дІакъоплаши хилаи уж. Нах чубахача цІенешка хьалхарча этажашка йилла керда предприятеш эксплуатаце дІа ца луш дукха ха йоакх. торгови бокъонаш тІехдеш, къоал деш. кийчбеш бола кхача чамаза болаш баьцадарехи, шурехи чкъаьрехи блюдаш, кондитерски хьоарах хьаеш йолеи изделеш кІезига кийчъеш, наха гІулакх дара культура боаргІача боараме йоацаш, предприятеш воча санитарно - техническа хьалашка йолаш дукха моттигаш нийсленай. Масала, уж санна дола кхоачамбоацараш нийслу «Малгобекнефта» ОРС-а, «Старогрознефть» ОРС-а предприятешка. Торгови организацей кулгалхоша общественни кхачан предприятей коллективашта юкъе кхетама болх эсала лелабар, царна юкъе шерра социалистически ях ца йоаржаяр. социалистически дегІа кхараш кхоачашдара лертІа тІехьожам ца лоаттабар. предприятех тІехьайисара бахьанаш ца тахкар. хьалха латтарий опыт коллективашта юкъе дІа ца йоаийса бахьан долаш Совета Іаьдала 50 шу дизара сийна тІайда декхараш кхоачашдеча хадаче кхийа тІа дІа дьт.

Шийтта эзарл шинбІаь моттиг чуйолаш 385 предприяти я вай республике. Укх шера хьайийла а Грозне Черноречьера Горячеводски бурув деттача конторера, кирпичаш арахецача заводера, № 6 йолча профтехучилищера столовеш. Черноречьеь Горагорски ... въш. Цхьабакъда, уж еррига вай республике бахача наха хьашташ дизза кхоачашдаллаза ю. 385 предприятех 60 процент буфеташи закусочнеши я. Еррига заводашкеи фабрикашкеи віаштІехьлаьккхадаи болхлошта лаьрхІа кхача кийчбелга. Республика городашкеи, районашкеи гІишлошъечен промышленни предприятешкеи йолча торгови предприятей кулгалхоша дІахо а столовей, кофейи сеть шеръяра дешашта уйла е еза.

Къаьсттта йоацаш а йоагІа декхархоштах, студенташтах чам болаш кхача лоаттабара. ХІанззалца цу дакъе кІезига йоакхо вай общественни кхачан предприятеша. Общественни кхачан предприятей болхлоша посетителаш лоархІаеча гІулакхъ ревьа боаниш хІанз а дукха жалобаш язъю бахача наха. ХІаьта иштта белгалдаккха деагІа республика юртбоахама Министерства №№ 1, 2, 3 йолча совхозашта хьаэцаш дола баьцадараш стандартах доагІача тайпара ца хуллага, кхачан предприятешта пхьегІа, мебель, инвентарь инвентарьторга директора нов. Ахильгова эшшача боараме Іалаш ца елга. Хьалха кхачача баьцадарашна, сомана, общественни кхачан предприятеш Іалашъе декхарийла яр республика совхозашта колхозаши. Из бахьан долаш баьгІачул массехказа дукхагІа мах а телаш базар тІара баьцадараш ийту кхачан предприятеша. Ахка хьатІакхьчад, цхьабакъда, баьцадарех кхоачамхилал кабуци хохи мара бац. Иштта ассортиментах хилац дукха комбинатои хладокомбинатои хьатІаьххухьаш йола продукташ а.

Наьха хьашташ дизза кхоачашдеча общественни кхачан предприятей болхлоех Іьмерза баркалаш яздаьлу посетителаша.

Укх пятилеткахь общественни кхача кийчбелга лакхъара темпашца дегІа доагІарга. 1966—1970 шерашка кхаччалца 38,5 миллион сом хургья республика кхачан предприятей товарооборот. Цудухьа йоккха керда кагирхой отряд балха хьаэц, торгови профессе царна караерзаява кийчо е декхарийла ба торговле предприятей кулгалхой. Кагирхой торгови системе болх беугболеи уж чІоагІлургболеи хьалаш Іалашде декхарийла ба уж.

Доккхен бехктоххамеи да укх шера общественни кхачан предприятей болхлошта хьалхашка латта декхараш. Общественни кхача кийчбелга эргалдаьккха тоадара эша торонаш а хІара столове, кафе, закусочне. Общественни кхача кийчбеча болхлочо, моллагІча балха участие из хилара, доккхал де деза шийх бенача тешама. ЛертІа советски наха гІулакх лоаттадеш, шийл профессионални говзал лакхъеш, хьалха латтарий опыт йовзаш, балха юкъекхуьхаш, кхоачамбоацараша къовсам лоаттабеш къахьега декхарийла ва из.

Общественни кхачан предприятей балха нийслуш хинна кхоачамбоацараш дІададара наькъаш белгалдаьхар, хІаьта юбилейна сийленца накъъбахаров республика общественни кхачан предприятешка къахьегача болхлошка даь кхайкарал тІайцар собрание гуьбениараша.

С. ШАДИЕВ.

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА» АРГІАНАРА НОМЕР

Укх деношка КПСС Нохч - ГІалгІай обкома пропаганда агитацей отдела «Агитатора блокнота» аргІанара номер араьннай.

Цу тІа кепа теха дукхагІа йола материалаш Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара хетаьь я. «Хьаькъал тІадерладеш я программа» аьнна Ф. Бурлацке язъьча статья тІа европейски коммунистически болхлойи партей Карлововарски конференце лоархІамах лаьца дувц. КПСС обкома парте промышленно - транспортни отдела заведующе И. Прапенька язъяь «Яхьа лоархІамегІа йола этап» яха статья шолларІча ах шера Сийлахь - боккхача Октябра» сийна социалистически ях дІахо йоаржаяра хетаьь я. Советски нагирхой дениа хетаьь я ВЛКСМ Нохч - ГІалгІай обкома секретара С. Кириллова язъяь статья. Цул соагІа медицински болхлочуи денна хетаьь цифрайи фактайи подборка я номера тІа кепа теха.

Агитаторашта политинформаторашта новкъостала лаьрхІа «Юбилейни шера цхьа ди» яхача темах фактайи цифрайи подборка я кепа теха. Советски Іаьдала 50 шу дизарга кийчо яра хетаьь хроника я блокнота тІа.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

Дукха рузкъа кходаьд

Планированеи экономически стимулированеи кердача системага яьннача тха «Октябрьнефть» мехкдаьтта промыслови управленена къаьстта чІоагІа лоархІам болаш да нормал соагІа йоаеш йола материалаш, электроэнерги кІезига йоаергйола гІулакх дар, къахьегама овсарле лакхъергйолеи хьаьдоаккхача мехкдаьттагеи газагеи дІабола мах лохбергболеи керда резерваш гучаяхар. Иштта чІоагІа лоархІам болаш да управлене рентабельность лакхъяр а. Цу дакъе промыслашка дІахьош да хьажар. Цига хьинаре дакъа лоац болхлоша, инженерно - техническа болхлоша.

Хьажаре дакъа лоацача коллективана лакха технико - экономически хьокхамаш доах. Хьажар дІадоладеннача укх бІь бетта кайтъяьй 293 рационализаторски предложени. Царех 241 предложени производства юкъейихьай. Цар пачхьалкхена баь пайда 17,1 эзар сом да. КІезига дебит йолча скважинех периодически пайда ийбе болабарах шера пачхьалкхена хула пайда 130—140 эзар киловатт-сахьат да. Шера 29 эзар кубически метр хий кхоадергдола предложени еннай паро-водяной цеха инженераша нн. Ткаченкос, Егиянца, кхычар. Из бахьан долаш пачхьалкхенна шера хула пайда массехк эзар сом да.

Хьажар долча хана гучадаьлар кхычахьа чІоагІа эша а эшаш тха управлене пайда эцаш йоаца совлен оборудовани хилар. Царех да трансформатораш, электрокабель, кхычараш. Хьажара комиссе предложенех кхыча предприятешка дІаеллар уж. Из бахьан долаш керттера фонда 10 эзар сом кІезигъелар, цуна цхьана итт эзар гаргга сом пайла бир цу гІулакхо мехкдаьтта - промысловни управленена.

Укх бІь бетта къахьегама овсарле планах лаьрхІачул соагІа 6,9 процент лакхъеннай. Хьалоаккхача мехкдаьттагеи газагеи дІабола мах лохбарах пачхьалкхенна кходаьд 127,7 эзар сом. Экономи яраи кхембарах тІехьа лоаттабу къовсам дІахо хьош ба.

Г. ЛУНЬЯНОВ.

МАШИННАЬКЪАХОЙ—КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

«Октябра 50 шу» яха сийлен цІи яккхара шерра социалистически ях йоаржаьлча Грозненски локомотивни депо колоннаша лакха къахьегама толамаш доах. Инструктор - машинист нов. Нефедова кулгалдеча колонна коллективо рапорт делар укх деношка юбилей сийна тІаййна хинна декхараш толамца кхоачашдарах. Кходаь 220 тонн доагор, планал соагІа дІа-юха биьхьа мухь 83 эзар тонн я.

Доагор кходара тІайца хинна социалистически декхараш тІехкхоачашдаьд машинист - инструктор Крупинин керте латтача машинистий коллективо а. Декхарех лаьрхІачул 5 тонн дукхагІа доагор кходаь цо. Планал соагІа дІа-юха биьхьа мухь 40 эзар тонн я.

ВарагІдаьнначох кхоачам а ца беш, Еррисоюзни машиннаькъа ден сийленца накъъбахара кхы а хьинар айдаь къахьегаш ба машиннаькъахой.

Г. ФЕДОРОВ.

Нововоронежски атомни электростанци — ше морг кхы боаца вай Даьй - мехка энергетика гІирс — къахьегама вахте латта хІанз шиъ аки шу дизад. Атомни станце денное биймсаннеи урана массехк бІаь грамм йоагаю.

Болх ба йолаеннача зама дениз АЭС 2,8 миллиард киловатт-сахьат соагІа электроэнерги яьккхай. Воронежски энергетикаша тІаййцад 1 миллиард киловатт-сахьатал кІезига гІа йоацаш электроэнерги лулгеи чурча резервех пайда нйбера чотах цхьан киловатт-сахьатага дІедодар 2,5 процента лоздеиги.

Станцена керда низаш тІадетта луш доагІа. Хьаьлеш латт Еррисоюзни ударни комсомольски гІишлош хилар дІакхайкадаь шоллагІа блок. Кердача блока низ — 365 эзар киловатт — хьалхарчул цкъан ахоазе дукхагІа ба.

Сурта тІа: атомни реактор.

В. Кононникова сурт.

ШИ БОС БОЛА ЦІОКА

Ульяновски цІока — кога гІирса комбинате хьаьй керда тайпа продукци — ши бос бола цІока. Тайп-тайпарча сердалах тайп - тайпара бесаш хул цун.

Ше къаьстта йолча обработках, лаьрхІа йолча рецептурах, красителаш йокийташ басараш цІокана кІоарга чулахийтарах йиш хиннай ши бос болча цІокаи ши образец хьае. Къаьстта хоза да малина бос бола цІока.

Керда цІока шерра дІагІоргда кхалнаьхеи берийи кога гІирс беча, портмонеш, тІехкараш, портфелаш, кхаллаьха тІормеш, кхьдола галантерейни товараш деча.

(АПН).

МИШТА КХОАЧАШДУ ЮБИЛЕЙНИ ШЕРАРА ДЕКХАРАШ?

УКХАЗАРБАРАШ ШОАЙ ДЕША ДАЙ БА

Гуьмсара районе лина лоархIаш я «Кавказ» яха колхоз. Бизза болча лаьттам дахша хьега доаггIача тайпара къахьег лоаманна юкъерча цу юртбоахама артела членаша.

«Толамгара толамга!» — иа дIаяха я Болаш шоай болх дIаяьу юртбоахама артела беррига механизатораша, кхаш лелалераша, хьайбаш лелалераша.

Пхилетка хьалхарча шера доккхий толамаш караеIIалавая РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-ий кара кара тела Ше байнках а ахчан премиа елар колхоза.

Байрахк ше дIаяцаш, колхоза председатела Радуева беррига колхозой шерах аьлар:

— Дукха хувцаргдац аз. Тха кхаш лелалераша лаьрхIад: Даьхенна хIаннавца тийнначул дукхагIа продукци юбилейни шера ала. ХIаьта шера лохоз 100 эзар сомиа кIезигагIа йоацаш соаднарчул дукхагIа хулийтаргва... Тха дош дохаргдац.

Цунна тешал ду укх тIехьарча бетташка цу боахаме мел даьча хIамаша. КарагIдаьннарш кIезига дац.

Дукхача кхашка лаьттанца тIоалал социеш хий диллар дай а тIехьа, кхашка дIалохьар пхи эзар тонн кхо. Юртбоахама дIанаце нокъосталца подкормка йир гураьба дIайийначв культурашта. кIинн муклев хIара гектарага шиашка центнер азотни удобренеш кхаьчар цу хана.

Кхашкара доа дIазалларца малхбоалехьара хьекхача махаша (укх укхала кIезига хьекхаш) лаьтта довсаре дихьар, механизатораша кхашка дIайиргаш шоай агрегаташ. Еррига зоба тIа кхаь дийнахьа социаль аьлар тIоадал.

Шекара свекла дIахаабейолча кхашка трактористаше Кашаев IаьлаьсIи Виситаев Желаси тукови селлаш дIа я бита, хIара гектара тIа пхилга центнер суперфосфат тессар. ХIаьта оахах лоссаца хахачул тIехьагIа уьагIен пхоргIен мандаш даьхар деррига кхай тIа.

Трактористаша Вокуев Лечас, Абдурашидов Вахас, Эльмурзаев Бешир-Хьажас, Висиров Уалсолтас, Иналиев Шахала, Паразов Хаьле, Абдулкадыров Iаьла - Пашас, кхычар болх дика бир культураш дIаялехьа лаьтташ кийчеча. ХIара механизатор ше-ше хьалхавала гIерташ, сихвенна вар.

Балхаш лина вIашгIехьдаьха дIайийра колхозо хьалха дIанов культураш. Апрель бетта хьалхарча денношке а дена 3—4 дийнахьа 346 гектара тIа дIалийра гендараш, шекара свекла — 216 гектара тIа. Селлаш тIа багIар Баваев Ризван, Волоакаев Iаьбдул-Къоасам, Загамаев Ядрья, Берсаев Зайру. Уж лаьрххIа хьежар лаьтта доакха фу дIалувча боарамген ма мел кIоарта дIалувн. ХIаьта свекла дIаювш хиннача селлаш тIа звеньевойш шоаш багIар.

Со дуккхаза а хиннар колхоза кхашка фу дIалувча хана, цига бIаргалайнал сона чIоаггIа безам тIабахийта наха хьега къа. Геттара Iуйрийна хIаболабир болх, хIаьта сахьолшна шIаболхоцар кхашкаш.

Хьалха дIаюв культураш районе мел долча боахамел хьалхагIа дIайийна аьлар «Кавказ». Йалаташ тIадера балдаш геттара дика мегалир юрта боахама производственни управленерча специалисташа.

Дукха на гош хьаттар хьажкIаш дIае еза ха. Лоацнача хана дIайийра 188 гектар. Цу лаьттан кхаь даькъах шин даькъа тIа йалаташ дIадийнал, воих юхедиса чу тIа — силоса лаьрхIа хьажкIаш.

Массалорча кхашка цхьатарра дика тIаьйннай дIайийна хIамаш. ДIайийна культураш сана сиха тIахолалелар оасар а. Цхьабакъла, кийче латташ яр шекара свекла дIайийна, гиуаргашта, хьажкIашта мугIарашкара обработка еш йола культиваторош, пулуцьа уж цу сахьате юкъеяьхар. Агрегаташца пхьана свеклай кхашка ара а баьнна, свекла дийлхьем мугIаршта юкъе оасар дем болабелар 4 звеной беррига членаш. Из доархIамера болх эггара хьалха йистебаьккхар 1-ча бригадерча Акбулатова Хавраи звеноси Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата Муцуева ХIажарий звенос. Царна тIехьа свекла дийлхьаьл аьлар Магамалиева Умхатек Шовхалова Ровайи звенош а.

Свекла лелаю Магамалиевай звеногарча Темирсултанова Замаьй шинъ ахи гектара тIарча свеклани тIехдика оасар де а уж ийлхъе а кхийра. ХIаьта воккхар цхьан гектара тIа оасар дешт белихкаш массех хара ха ийхкавар Замаье хазал болх ше бет.

Гурра дена саррашца нормах 18 гектара тIа культиватор тоххаеваш болча механизатораша Дибиров ХьумаIла, Висиптаев Сула, звеньевоа Шахабов Iаьбдулас, кхычар 27—28 гектара тIа, цкъаза 30 гектара тIа а культиватор тоххайолча гиуаргашта. Свекла йийлхъе новкъостал дир шоай участкаш тIа болх баь баьннача свекла лелалераш.

ДIайийнача хьажкIашта, гиуаргаштен свекланеп а санна, сиха обработка йир. ХIана цIена да колхоза кхаш.

Юбилейни шера юкъера лаьрхIача 211 гектара тIа дIайийнача свеклай 300 центнер хIара гектара тIара яккха лаьрхIад колхозе. ХIанзе а ала йиш йолаш да цу тайпара хьуркъам шига хургба аьнна. ДIайийнача хIамашта шоай йолаш санна гIулакх даро, хIеране къаьст-къаьста а массане цхьана а цIена къахьегаро, практика хьа махьоккхара, массара а дика результаташ ду.

Массехк дош аланза дерздац. ХIанз укх массехк шера вIаштта колхоза тоьал дукха доход телаш долча тхьамхех. 1966 шера начча хьалхенга тхьамка доххарах 38 эзар сом хIана хилахар аьнна ахча дIалар артела. Соахка санна, укх шера а 10 гектара тIа дIалийнал из. Шоай парникашка хьалкхель, ара кхай тIа дIайийна вассала дика тIаломиаецнай. Делха догIаш сеца мазаьллиге а тхьамка лелалара опыт йоллаш волча Армаев Махьмада звено кхы ха на йоаш оасар де а лаьтта цампалакха а йолаелар.

— Де мел дезар оаха дергда, — йоах звеньевоя, — цхьабакъла, соахкарча рубежол тIех-м даргда!

Кхыца денашца укх тайпара ала йиш йолаш да из: планах хIара гектара тIара 10 центнер пикха еача мегге, укхаза тиъо центнер тхьамкий листа яккха лаьрхIад.

АргIанара, керттера декхар — из да нерла хьадаьннача ялатий хьуркъам кастта чуйца безаш дилар. Делла хIама кийча да колхозе. Ялаташ чуйца билха план оттаьй, цхьаннхха хIама тувла ца долийташ, долла хIама юкъе а хьош. Дика хьейкъал 760 гектар кIа а долаш, 800 гектара тIа гураьха дIалийна ялаташ. Артела членаша, беррига лага а баьнна, пхьатваре лаьрхIад: ялаташ 8 дийнахьа чуйна цхьа а планал-заказал шоаза дукхагIа паччахьалкхен амбаришка ялат чутасса а.

Юбилейни шерара ялат чуяйра къовсам дIаболабенна.

— Из хургда Сийлахь-боккхача Октябрь сийлахьча юбилейна оаха луш дола совгIат! — йоах «Кавказ» яхача юртбоахама артела членаша.

Н. ВОЛКОВ.

ХЬАЛХА ЛАТТА ЗВЕНО

Укх юбилейни шера дукха кагирхой звенош вIашагIтехай Сунженски района В. И. Ленина цIерагIча колхозе. Еррргача тракторно-полеводчески звенешта юкъе хьалхе лелаю № 1 йолча бригада СССР Лакхехьарча Совета депутат бригадир Эльдиева Маликат керте латтача кагирхой звенос.

Лоацнача хана 240 гектар гиуаргашта оасар де аьнна шоашта тIадилла декхар ханал хьалха кхоачашдаьд Маликата звено юкъебоагIача мехкараша.

9-гIча июна дена мошта герох чуйцаш я на звено. Денна нормаш 200—230 процент кхоачашъю хIара кагирхоче.

Хьинаре къахьегарал совгIа дика сатIа а хов кагирхошта. Делкъийта перерыва сахьата кхай тIарча стане халхараш лу кагирхоша, иллеш доах.

Кагирхошта юкъе хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба Орцуева Яха, Ужахова Сацита, Якубова Марем, Газикаева Макка, кхыча кхыбараш.

М. АСАЕВ.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕРГДА

Надтеречни района «Круглоьский» яхача совхоза комсаш лелераша къовсам лоаттабу хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 65 центнер комсаш ялара.

Совхозе 229 гектара тIа дIайийнай комсаш. Цу еррргача комсашта шоазза культиваци яь, хIана кхоалагIа еш ба механизатораш.

Из болх бечарна юкъе хьалха латташ ва тракторист Джамбураев Хас-Мохьмад. Сменин норма бархI гектар йолча, цу 10 — 12 гектара культиваци ю.

ЧIоагIа лоархIаме да комсаш лаларах лоралр. Цудухьа бороздски молханна цкъа обработка яь баьнна, хIана шозлагIа на болх беш латт совхозе. Массарел чехкагIа а дикагIа а на болх бу Элиханова Увайрас. Сменин нормаш 150 — 180 процент кхоачашъю цо.

— Юбилейни шера декхараш кхоачашдара деррига а гIулакхаш дергда оаха, — йоах совхоза комсаш лелараша.

Г. АБУЕВ.

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГ

Денача къахьегама толамашца нанъайоагIа Октябрь 50 шу дузача дена Грозненски швейной фабрика коллектив. Пхе бутта план хана ктт ди хьалха кхоачашйир фабрика болхлоша. Планах ювьраIачул совгIа арахийцад итташ эзарахь сомий мехаза продукци. Арахецача продукцега дIабода мах лоьберах паччахьалкхена укх шера кхоадаьд 33 эзар сом ахча. Къахьегама оасарген план массеха процент тIехкхоачашъяьй.

Ши-шерIа хьакулеш дац уш къахьегама толамаш. Бригадашта, сменашта, къаьст - къаьстача болхлошта юкъе аьрна социалистически кхь толамий гард а кхийна дIаьттай фабрике. Болх нийсо вIашгIехьбаьнхаб. Хан - ханнахьа итогаш ю чоьа аьнна коллективаша дрокъче толамий. Балха тIа хьалхара моттиг аьнкхача болхлочоа «Октябрь 50 шу дузача ден сийна тIарчача социалистически къахьегама моттиг хьакхар цIа бийрахк ну. Из хьакхаре къовсам лоаттабечча болхлоша ди тIаьха лакхьо къахьегама оасарле, дикагIа хулийт арахеца продукци.

Укх бетта а къахьегама толамаш лоадаллейтадац фабрика болхлоша. Июне хьалхарча ах бетта план 14 дийнахьа кхоачашъяьй, тIаьта ах шера план 19—20-ча июне кхоачашъе лерзI. Хьинаре къахьегарца белгалъяьнна я ш. Захаровас, Хашиевас, Яриевас, Ивановас, кхыча цу гулду бригадаш. Цар хIара сменах нормаш тIехкхоачашъю.

Сурта тIа: кераа Балка смена шийлальщицане М. Едоевене бола хьекаш я бригадир Л. Захарова.

М. Пашева сурт.

ОТДЕЛЕНЕ ШИН БРИГАДЕ

«Ингушский» совхоза кхоалагIча отделене механизатораша юбилейни шера хIара гектара тIара 26,5 центнер хьажкIаш, 11 центнер гиуаргаш, 20 центнер дIа, 22 центнер мукх чуйца социалистически декхараш тIаийцад.

Совхоза йиълагIчеи пхелагIчеи комплексни кхаш лелалеча бригадаш лаьттанш боккхача тIо нахьаъо вIашнекъ. Цу шин бригадех латт укх боахама СоагIапчара кхоалагIйола отделени. Цар юбилейни шера тIаийна социалистически декхараш цхьатарра да. Цхьабакъла, цу бригадаш кхашка хьегуш доле сурт тайп-тайпара да. ДикагIа вIаштIехьбаьнхаб болх пхелагIча бригаде. Цудухьа дикагIа хьатIаьйнна деIаболагIаш латт укх бригаде бIаьстан мохьанца дIайийна культураш. ХьажкIаш, гиуаргаш, доакъара лаьрхIа культураш йиъладIча бригадерчул бараьтта дийнахьа хьалхагIа дIайийна баьнабар укхаза. Геттара дика хьатIаьннай укх бригаде 143 гектара тIара хьажкIаш, 217 гектара тIара гиуаргаш. Уж тIеххика дIаерах укх бригадерча механизаторашта доагIаш хинначул 20 процент тIатесал ахча.

Техника бизза пайда эцаш лелаю йиъладIча бригаде. Из лелаеча наха юкъе ба дукха опыт йоаца нах. Духьала совхарча цхьан шера карех ахаш хувнабеннаб. Из баьсн укх бригаде дагм дукха техника еха латт. БIаьстан балхаш сихленнача хана укх бригада тхьаь цаI тракторах еха юха ремонте дIаеттайр ахамерх дIаххоачаш ярцш. 10-ча июне а яьл трактор ремонтах яьтар. ХIана в тоаль баьннбаш культураш чуяца оаь техника а. Хан-ханнахьа ялтта дьекхал, техъухол ди тракторашта, цудухьа даьтта «экономи» ярах хьалхле укх бригада я.

Ве я йиъладIча бригадерча механизаторий къахьегама дисциплина а шагIа хе лелаш гIулакх нийсалча бригадираге хоам ца беш балха ца боагIаш маст-маста моттигаш нийслу укхаза. ПхелагIча бригаде бIаьстан юккъаьнца дIайийнача культурашта обработка еш кхоъ агрегат мара хиннаяц, хIаьта бригада еррргача хьажкIашта, гиуаргашта кхоза-кхоза культиваци яьй. Фаргиев Махьмад-Гире, Коригов Султан, Фаргиев Муса хиннаа дика уж балхаш дем. Махьмад - Гире механизаторалла болх бу тхьо шу да, мишта говзача механизатех ва Фаргиев Муса а. Шин бокхагIча новкъостел тIехьа ца вулсах хьавнав комсомолец Коригов Султан. Дийнахьа нормах 16 гектара тIа мара культиваци е ца езача на болх шозза дукхагIа беш чакхбаьжар цар. Царех хьалха вуца шин звенопта кулгалдеш ба, цудухьа дикей ханкахьем чакдаьхах цар шоай участникара деррига балхаш. ШIахка трактор еха латташ деха за дIаехайташ хиннац укх бригаде, геттара кIезига хувналу механизатораш. Царех дукхагIчар болз бу итто шу да. Пулухьа юртбоахама техника дика йова царна, из кхом боалаш оасаре лелаю. Массабарша загий дикал лакха йолаш балха нормаш тIехкхоачашъю. ХIаралар шиш участерча балхах бехктокхаме оа. Шера социалистически кхь ларжаI укх бригадерча къахьегамхошта юкъе. Коммунистически къахьегама бригада хилар духьа къовсам лоаттабеш ба укх юбилейни шера цу бригадера механизатораш.

ЙиъладIча бригада кулгалдеш коммунист Гандалоев Махьмад ва. Цох во механизатор ва ала йиш яц, цхьабакъла пхелагIча бригадера эрсанна барт тайна коллектив вIашагIйолла мегахаш цуина. Де эзаар механизаторага дIахьевза ца Iеш шеет на цуи хеттала ремонт е. Махьмад деррига ший кхыдола декхараш дицдена цу дийнахьа а воаллар ремонт еш.

ХIана пхелагIча бригаде культурашта е еза обработка яь баьннаб. хIаьта йиъладIчуи бараша тIехьадоа уж балхаш, техникех бизза пайда эцаш. Культура даккхъелча оасар дIазаннха йиш йоацаш бусаргба уж. Совхоза кулгалхой уйла - е декхарийла ба из бригада хувцатургбоацача механизаторий кадраш ца чIоагIье. Уж Iоинбе-бола; Дисциплинеи бехктокхаш чIоагIбара эшар де доагIа.

Цу дийнахьа техника ремонт еш боахка на цу тIера тха я боахаш жа лоргача дIахьежабеш лелан хIана директора декхараш кхоачашдеш волча Колпаков Иван Андреевич. Мишта нах саг балла тIера вахкхар йиъладIча бригаде. Жа дарга нах корабаIан-хьоI кулгалхошта совхоза лаьттанна бахача нийтта эзар сага юкъе, царех дукхагIа бараш болх беш а на хилча.

Совхоза кулгалхой декхар да лоацнача хана уж кхоачамбоацараш дIалахаргдола гIулакх вIаштIехьдаккха.

С. МАЙСИГОВ.
тха сийнар.

ДОАКЪАР IАЛАШДУ

Юбилейни шера тха совхоза къахьегамхоша Iалашде дезаш 5784 тонн гIожа доакъар да, цу даькъе 4709 тонн йоли 1964 тонн чан. Цу гIулакхна совхозе дIайийна 761 гектар массеха шера тIайоада баьцаш я, хIаьта укх шера тIайийна 200 гектар суданка яза буц д. Цул совгIа 1966 шера гураьха 498 гектара тIа аьлле лаьрхIа ялат дIадийнадар совхозе. Еррига а лаьрхIача 1218 гектара тIара йол хьеккаргьй оаха. Цу лаьтта тIара 3200 тонн совгIа йол Iалашъе вIаштIехьдаргда тха.

Укх деношка аьле лаьрхIа гураьха дIадийна ялат хьекха даьннал тхо. Фермашта хьатIаьзза аргIаш зыь дIаеттаьй 600 тонн гаргга йол.

Совхозе йол хьоквача балхашка болх беш тхьо теножосилка, йиъ стогометатель, итт копнивоз, пхиъ подборщик, кхыйола техника я.

Гураьха дIадийна ялат чуйцача мехьши эзар совгIа тонн ча Iалашде декхI оаха. Из планал дикка совгIа хургда.

Доакъар Iалашдара йиъ бригада вIашагIъеллай совхозе. Царна юкъе толамна къахьегарна къаьстта белгалъяьннай цхьоалагIча отделенера нов. Нерандова, шоллагIча отделенера нов. Бисултанова кулгалду бригадаш.

Совхоза къахьегамхошка деррига хьалаш да доахан дертгIа Iалгарадахара шоашта доакъар Iалашде. Шеко яц цар из декхар кхоачашдергхилараях.

С. МУКАЕВ.
Урус-Мартана районе «Горец» совхозе керттера агроном.

ЯЛАТ ЧУЭЦА КИЙЧА БА

Юбилейни шера тIаийна социалистически декхараш кхоачашдара шоай ниа ца яхоеш къахьегаш ба тха совхоза кхаш лелалераш. ХIана лоархIаме декхар латт тхона хьалхашка — чуяца езаш 2300 гектар гураьха дIайийна культураш я. Цу гIулакхна хиннахьем дикем кийча вай совхозе. Ялат чуяна еррига техника тоаль латт, хIаьта механизатораш а шоашта хьалхашка латта декхараш евзаш ба.

Укх шера ялат чуяца балхаш групповой методаца дергIа совхозе. Цхьан кхай тIа цхьатарра араргьа 13 комбайн, 9 жатка. Ялат хьаккхарен ардарен балхаш къаьст-къаьста дергIа.

Еррига а ялат чуяца техника цхьаь кхай тIа хилара дукха пайда хургба тхона. Цкъа-дале, ремонтни низаш цхьан метта хургда, ехача комбайна, жаткана сикха ремонт е вIаштIехьдаргда. ШоллагIа-дале, дечa балхашта тIахьожам лоаттабе атта хургда.

Еррргача комбайнех кхо звено вIашагIъеллай, хIара звенона тIачIоагIбаь цхьацца механик ва. Звенопта керто латтараш коммунисташ ба, хIаьта беррига комбайнераш комсомольцаш ба.

Советий Iаьдала 50 шу дузача юбилейна сийна оаха лаьрхIад хIара гектара тIара юкъера хьархIача 25 центнер кIа, 20 центнер мукх баккха. Из дош кхоачашдургда тхоа. ХIана керттевлар — бархI дийнахьа из хьуркъам чуэцар.

Х.-Б. ШАХБИЕВ,
«Шалинский» совхоза директор.

№ 1 йолча Грозненски ТЭЦ-в коллективе доака къахьегама толамаш. Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дизара сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачашдергa оборудованен автоматикех хьовзам боацаш бача балзага хьажна хургда. Из дика кхетадеш къахьегаш ва электрослесарь - приборист, коммунистически къахьегама ударник Иванов Лев. Цо доал деш йола оборудованни автоматикех даим дика болх беш хул. «Ший профессии дика йовзар» яха цIи еннай цунна.

Сурта тIа: электрослесарь-приборист Л. Иванов.

В. Джелин сурт.

СОВЕТСКИ IАЬДАЛА 50 ШУ ДИЗАРГА

КУЛГАШЦА ДУ БАЛХАШ КIЕЗИГЛУ

Укх тIеххьарча 15 шера оалангара дена хувцаденнад юрта боахам техникаца кийчбара гIулакх. Цу юкъа вIаштIехьдаьккхад шурий-товарни, хьакхий-товарни, коа тIарча оалхазарий-товарни, жа-товарни фермашкарча халача балхашта механизаци яра массе тайпа машинаш дукхха арахецалга.

1953 шера вай боахамаша (133 колхоз 16 совхоз) фермашкарча балхашта механизаци яра керттерча оборудоваких доархIаш бар отара тховнак боалла вышка никъ, цхьабакъда, из боацаш а дукха дир боахамаш, доахан деттача механизаци яра доахан детта линейни установкаш мара яцар, хий хьатIаккхуьвш дар. Хьакхарч коа тIара оалхазарашн лелаеча фермашка цу хана цхьаккха механизаци яцар. Болх къаьстта хала бора жа-товарни фермашкей жа Iулаш дажача даьгIенашкел — хий доаваш. Вай хьайбаш лелалерий практика хьахьоккхар хина механизаци яза долча боахамашка, кхыметтел доакъарий рационаш дерьгIа хилча в, юкъера лаьрхIача 20—25 процент шурем 15—20 процент тIакхташ дола дулхи эшалуш хилар. Нагахьа санна фермашка хинна механизаци яра боарам ше хинначa тайпара бисa хинийбаларе, кхы тIа а 10 эзар совгIа саг эшаргвар 1967 шера доахашнех коа тIарча оалхазраштен хий мелалдара.

ХIанз вай промышленносто арахеца йолаьй 300 хьакха чулоаттача свинарникашта-откормочникашта комплексни механизаци е горо луш йола РКС-3000 яхача марка оборудовани. Из геттара кIезигбу къахьегам а продукци яккхарга дIабода мах а.

Хьакхарч лелаеча механизаци яра керттера никъ — деннен бийсаннен 30 тонн доакъарий кийчъе йиш йолча механизированни цехашка доакъараш кийчдара балха механизаци а еш, дукха цхьана а йолаш хьакхарч лелаяр. Доакъараш кийчду цу тайпара цехаш укх тIеххьарча кхаь-диъ шера хьалъьай хьакхарч кхоабеча «Красноармейский», «Самашкинский», «Ассинский», «Ингушский», «Горячеисточненский», «Дружба» яхача совхозашкей Грозненски района Ленина цIерагIча, Сунженски района XIX-ча партсъезда цIерагIча колхозашкей. ХIанз болх дIаболабергболаш я «Назрановский» «Гудермесский» совхозашкара доакъараш кийчду цехаш.

Хьахьа мегаргйолаш опыт я ков. Шарунов бригадир волча Грозненски шурий совхоза хьакхарч лелаеча механизированни бригада опыт. Чуоттаь кхоабаш йола хьакхарч 70×8 метр йолча свинарникашка чуйовхх. Цу помещенех йоахалла ши дакъа даьд, хIаьта хIара дакъа йиъ секци я яь дийкъад. Помещене хIара даькъа ший къаьст-къаьста бежкарт я хьакхарч арахецаш тIера къайла а йолаш. Чухнахьарча оагIорахьа кертаца самокормушкаш оттаьй. Бардеи хийх чудеттеш къаьстта кийш я. Арахьара хьачудекх самокормушкашка доакъар. Тракторах йоаллача лафетаца, хьатIаувз доакъараш. Хьалжахока лел а боаллаш йолча тракторана доах кхо. Баззел совнагIа хьакхарч яжа дIалехкаш даьгIенаш я дIайийна люцерна а йолаш.

Коа тIара оалхазараш лелаеча фермашка 1958 шерралца 500—1000 котам чуйххал мара помещенеш яцар, хIаьта дукхагIа дола балхаш кулгашца дeш а дар. Вай республика шин боахаме (Ермоловски совхозеи Предгорни опытно-хьоккхама боахамей) 1959 шера хьалхьай яхача 10 эзар котамa лаьрхIа шера таберт йола коридора хьисапера птичникаш. Коридора чу биллача чоне наькъа тIа гIолла дIа-юха ухаш йолча кормораздатчикаца доакъараш дехкера, кхо арадахара, фуаш гулдара, хий мелалдара балхашта яь механизаци а йолаш йола уж эксплуатаце дIаяллар 1960 шера. Из тайпа помещене цхьатарра ши дакъа а даь йоахалла йийкъай, хIаьта хIара даькъах цхьалаш а оттадаь пхийта секци яьй. Цу тайпарча помещенешка мел йолча котамашта гIулакх де шин саг мара эшац. Цхьабакъда, цул тIехьагIа цхьа шу даьннача гIолла Ермоловски совхозерча цу механизацена реконструкци ю.

Массехк шу хьалхагIа ОШП-6 яхача маркех йола оборудовани шерра арахеца йолаеннай вай промышленность 12 метр шера йолча птичникашта комплексни механизаци яра. 1966 шера арахеца йолаенний 18 метр шерача птичникашта лаьрхIа «Южный» яха оборудовани. Уж тайпа птичникаш хьалъяь а хьалъеш а я «Лермонтовский», «Джалка», «Горец», «Ермоловский» совхозашка. Сунженски района «Победа» яхача, Грозненски района 1-ча Май цIерагIча колхозашка, дукххача кхыча боахамашка.

Старо-Юртовски совхозе 1965 шера дена хьалъеш латт вай республика цаI мара йоаца 100 эзар яхача котамa лаьрхIа, еррргача производственни процессашта йизза механизаци яь йола птицефабрика. 1968 шера эксплуатаце дIалургйолаш я из птицефабрика. Укх гаргтарча шерашка из тайпа птицефабрика хьалъе йолае лерхI Гудермеса районе а.

Вай республика жа лелаеча боахамашка механизаци еш я жа ларгарен хий мелалдарен балхашта. Нагахьа санна 1953 шера колхозашкей совхозашкей жа ларгара балха яь механизаци 36 процент хиннайле, из 100 процент яккхъялар 1966 шера.

Шурийна доахан кхоабеча а кхьтта доккхий хувцамаш хиннад. халача балхашта механизаци яра даькъе. Нагахьа санна хьалха фермашкара керттера механизм отара тховнак хьалболла вышка никъ мара хиннабеце, хIанз толашагIа йола машинаш а балхашта комплексни механизаци еш.

1964 шера 60 ферма яр вай боахамашка кортамукъа кийце доахан кхоабаш «Карусель», «Елочка» яхача тайпах йола доахан детта установкаш чу а латташ.

1964 шера дена дIадийкха лоаттадеш доахан кхоаба, халача балха еррргача процессашта комплексни механизаци яь йола ковраникаш хьалъейолалу вай республикера колхозаши совхозаши. Механизаци яра юкъейоаллаьй ТСН-2 яха кхо аракхухьа транспортераш, ПА-1 е ПА-2 яха автопоилкаш, доахан детта ДА-3 и яха линейни установкаш, доакъараш дехк помещенешта чухьа вIашагIъювхкаш йолча ТВК — 80А яхача транспортерий - кормораздатчиккий е бетонни кормушкашка доакъараш чутессаш йолча ПТУ-10 яхача трактора тIехьа йийзача кормораздатчикий новкъосталца. 1959 шера 1-ча январе вай боахамашкарча МТФ-ашта механизаци хьар: фермашка хий тIадоаладара 27 проц, доакъараш дехкара — 5 проц., кхо аракххьара — 4 проц., хий мелалдара — 7 проц., доахан механически деттара — 9 проц. ДIахорча шерашка механизаци яра бодам дикка лаккху.

1967 шера 1-ча январага кхаьччача хана доахан лелаеча 378 фермах электрификаци яь 346 ферма яр.

Колхозашкей совхозашкей 165 помещени я хьакхий-товарни фермашка, царех хий мелалдара механизаци яь я 74 проц., кхо аракхахьара — 53 проц., доакъараш дехкара — 41 проц., электрификаци яь — 90 процент.

Хьайбай боахамерча халача къахьегамa процессашта механизаци еш укх тIеххьарча шерашка боккха болх баьб „№ 1 йолча Грозненски шурий, «Горячеисточненский», «Дружба» яхача совхозашка, Сунженски района «Победа» яхача, 19-ча партсъезда цIерагIча, Гудермеса района «Кавказ» яхача колхозашка. Белгалдаккхаза дарглац хьалхагIа къаьст-къаьста помещенеш хьалъеи царна юкъ-юкъе механизаци еи боахамаш гIийрта хилар, хIаьта хIанз боахамашна цкъа еш хьалъю бIарча фермаш, комплексно ю механизаци. Укх шера цу тайпарча фермашта механизаци яьргья «Горец», «Лермонтовский», «Джалка», «Ингушский», № 2 йола бьяьадаврий-шурий совхозаш, Гудермеса района «40 лет Октября», «Кавказ» яха. Грозненски района 1-ча Май цIерагIйола, Наурски района Ленина цIерагIйола колхозаш.

Дукххача боахамашка оттаергья молокопровод 100 а 200 а яха, шура IаттагарI хьайоаккхашехьа а дукхьал шуша шолилгашка гIолла шура лоаттаеча кIагIа чухаш хиларна. Массазарча линейни установкаш белгалйоалаш йола доахан детта установка, помещенешкара кхо воздушни компрессороша турбопроводашка гIолла духьал кхо лоаттадеча хранилищашка чухийтаргIа. Из керда механизаци ергья Шелковской района «Коминтерн» яхача колхозе, Гудермеса района «40 лет Октября» яхача колхозе, юрта боахамерча хьайбашта искусственни осеменени еча Шалински станце, № 1 йолча шурий, «Горец» яхача совхозашка, кхыча боахамашка. Уж механизмаши оборудовании доахан чусоалзьча хаха стационарни помещенешка лоаттоеш я. ТIаккха, фу де деза, нагахьа санна детта доахан аькки хажа лагерашка дахача хана? Цу гIулакхна вай промышленносто 1967 шера дена арахеца йолаьй ПДУ-1 яха доахан детта дIа-юха лела установка. тIехьагIа цар керасетта хьалъяй нах а дикагIа йола УДС-3, УДМ-6 яха установкаш.

Комплексни механизаци еча машинеш оборудованеш совнагIа хIана вай промышленносто арахец хьайбаши коа тIара оалхазараши лелаеча болхлой къахьегам аттача боккхаш йола Iалашьеве дукха механизмаши приспособленеши.

1964 шера «Красноармейский» совхозе эггара хьалха хьа а кхьча, вIашагIъеллай баьца витаминни хьовр кийчду установка. ХIанз 22 боахаме я цу тайпара хьовр доаш установка. Фу пайда ду цо?

Дукххача боахамашка шера керта минчавяна а оаь люцерна, гороха йоаьхI, хIаьта цу хьовра тоххам баьчул тIехьагIа гувадьннад, дегIах дитташ йола веществаш — каротин дуйна вIалла а юсаш ца хилар, цхьабакъда, баьцаш керда йолча хана установкаца яхьа а яьа. дIеоттаьь бакъахьа лоаттаеш хилча каротин цунна еррига а юсаш хилар.

1964 шера дена механизированни ваннаш уиттаен кийчъеи йолрениай колхозаши совхозаши доахнинен жена обработка яра, хIаьтй хIанз дукхха а дукхагIа долче боахамашка хIара ферме хIана ец яьна йолаш я уж.

Укх шера колхозашкей совхозашкей дукхха балхаш дергдолаш да хьайбай боахамерча халача къахьегама процессашта механизаци яра. Уж балхаш кхоачашдар дукха «Сельхозтехника» республикански объединене вIашагIъеллай районе шин прорабски участкаш а йолаш йола специализированни монтажни управлени.

Укх шера боахамашца цхьана вай фермашка ерзал балхаш де дезаш я СпецСМУ: 10.000 бежан, 300 хьакха, 62000 коа тIара оалхазар чудолча 120 помещенена хий телаш механизаци ергья; автопоилкаш оттаергья 11450 бежан чудолча 75 помещене, 62000 коа тIара оалхазар чудолча 9 птичнике; кхо аракхахьа 69 транспортер оттаергья 10660 бежана лаьрхIа; доакъар механически дIадехка оборудовани оттаергья 9220 бежана лаьрхIача помещенешкей 62000 коа тIарча оалхазара лаьрхIача 9 птичникей; цу 9 птичникера фуаш тэгудлу оборудовани оттаергья; 100 а 200 а яха шурий проводаш йоккха комплекташ а йолаш 9760 Iатта лаьрхIа 98 установка вIашагIйолларгья; доахана, хьакхарчий, коа тIарча оалхазарий фермашка доакъар кийчдеча 9 цехе оборудовани оттаергья; фермашта хий тIадуга 50 километр совгIа водопровод йилла а фермашта тIадоагIа 20 километр напъкъаш даха а лерхI.

Халача балхашта механизаци еш доли ужжал балхаш шоай хаьнахьа чакхдахаро вай хьайбаш лелалерашка йиш хулийтаргье мехка къа а дукхагIа дерегIа продукци тела.

В. БЕЛОУСОВ,
Нохч.-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства юрттера инженер.

Доьзол чехьара

СССР ПОЗИЦИ ДЕРРИГАЧА МАШАР БЕЗАЧА ХАЛКЪАША ХЬАЛЛОАЦ

СОФИЯ, 14 июнь. (ТАСС). Эггара дикагIа гургйолча моттигашка арабаьккхаб болгарски кепайоазоно Иаранло Iарбий мехкашта духьал агресси ярах хиннар дIазаккхарахи израильски эскар перимире дилел дехьа даккхарахи дола дош дувнара ООН-а Генеральни Ассамблея дакьхIа йола презвычайни сесси гулъеьнна Советски Союзо оттальча предложенех бола хоам.

Кепайоазоно йоах, Советски правительства инициативо хьахьокх кортамукъен шоай лоIамен хилара тIехьа Iарбий халкъашта лоаттабу нийсхеи къовсам мамогга хьалхеца, Саргарча Малхбоале агрессорий керзача хвантюрай кхерам дIабаккха сIерташ из хилар. Газеташа белгалдоаккх, Советски Союза позици Советски нахен социалистически мехкий халкъашен меттел деррига машар безача халкъаша а хьаллоацаш хилар.

КХЕРАМЗЛЕН СОВЕТЕ

НЬЮ-ЙОРК, 15 июнь. (ТАСС). Военнопленнешцеи гражданскеи нахацеи къахетаме хилара Израила правительство тIахьехаш йола. Аргентина, Бразиле, Эфиопе резолюци тIа а йина, Совето лаьийгIар селхана сайрийларча заседание Иорданено вокало Эль-Фаррас даьча къамаьлага, цо белгалдаьккхар США-с юкъейоалаьь резолюце проект духьала агрессора мара мегаш на хилар.

Заседани чакхйоалаш къамаьл даьча СССР-а викало Н. Т. Федоренкос аьлар, агресси эттача хана даьза дарглоаца сIулакхаш дулуш хиланзар Совет, цудухьа шийна дургдар дах аьннай из. Агрессораш къайлаккхухьа сий доаца документ хиларах тарра американски резолюце проект советски делегаце мега на еш хилар цIаьхха а чIоагIлдо советски викало.

Совета хадланза болча члений цхьа барт хилара боккъонга хьежжа цу проекта хьакъехьа шийна йолча боккъонах пайда эцаш хургьа советски делегаци, аьлар цо.

Цу заявлене яхар резолюце американски проект Совето тIаэцаргхиларах дог даха йиш яр доллашехьа а консультацией предложенена тIехьа хилар США, Англе, Канада делегаташ.

Цуна дувзаденна Болгаре викало М. Тарабанова белгалдаьккхар, израильски агресси Совето харпъеш хилар доха а даь. Кхерамзлен Совета болх бIаьхбалийта а ООН-а кхычча органий балха новкъарле е а дагахьа малхбузерча делегаташа доам боаца лешаш чIоагIа дувца доладар.

Цу тIехь чакхъяьлар Кхерамзлен Совета селхана сайрийнара заседани. Председатела аьлар хьатIайоагIа заседани моца хургьа хьйтаргдаше Совета членашца консультацеш яьчул тIехьагIа.

«Аль-Ахрам»: СОВЕТСКИ СОЮЗ IАРБАШКАХЬА Я

КАИР, 14 июнь. (ТАСС). «Iарбийн Советски Союзи» — ишта керте я яздаь редакционни статья араьккхай «Аль-Ахрам» яхача каирски газете.

Гаргарча малхбоале укх тIеххьарча деношка хиннача эггара а белгалйолча событех цаI я шоаш къьстта долча империалистически тIозараша дIахьу хьалхехьа а лаьрхIан кийчъяьй йолча Советски Союзах дьлдитт дувцара найнаьн. Йоах статья тIа. ХIанзарча хьалашка вай эггара хьалха цунна тIерне тIаккхийта, из цIенхаштта а бехкевхкам хеташ а йоа, цунна тIехьа фу доагIа кхетаде сIоота декхарийла да. Цунца дувзаденна доархIамера шин факт белгалъяккхана ярьяц:

1. Советски Союзо массаза а хьаллийцаг Iарбий къамо законах доагIаш хьалехараш, цун оагIонгахьа латташ дIахо а йола. Уж хьалехараш хьаллацара Советски Союзо хиланзо дарглоаца экономически тIемех новкъостал ду.

Вожх оагIонгахьа, тIеххьара бьяренкано-израильски барт цабийнача а, белгалдаккха доагIа империализмо Израиль хадлелза хьаллоацаш хилар.

Израильски эскарга мел дола герз американски, английски е малхбузенгермански производстве хьалаьда.

2. Империализмо лаьман шийна хьалхашка уттадаьл Iарбий къам цун доттагIех къоастадезга. Шарех эггара тIехйола доттагIа Советски Союз я.

КИТАЙСКИ ЛИДЕРИЙ ПОЛИТИКАХ АФРИКАНСКИ ДЕЯТЕЛО ДУВЦАР

ЛАГОС, 14 июнь. (ТАСС). Ерригаюйла гегемони бе йоллара гIаяхача китайски кулгалхоша шерра къовсам лоттабу Советски Союза духьал. Вьетнама халкъа Iазап гIоттадаь США империалисташ бии а венна — яхаш язду «Эдванс» яхача газета тIа ювзаш волча африкански общественни деятело, Машара Дерригдунен Совета президиума член волча Джозеф Куртиса. Ший къамара доттагIа я тешамера союзни а йолча Советски Союзана лоаттабеш къовсама методаша эгIазвиган цо, йоах Куртиса, «хIана Маоси цун группо делабу нийъ марксизмана цийра нийъ бе», яхаш язду цо.

Нагахьа санна африкаинашта хьалхашка Пекино шийна сий лорадоре, — йоах Куртиса, — Москвая вьл - ваьтт а цо дувцаш, цо колониальни дукъа кхIадара йоаккхаргьяр шийна кхо территори: Тайвань, Гонконг, Макао. Маоси цунна тIехьабарашей беррига империалистех берий ловзаргаш дале шаьш хила кIаьта а вета а.

Машара тIеххьара болача юкъе китайски кулгалхоша беш бола болх дувцаш, Куртиса белгалдоаккх, «дунен халкъашта юкъерча совещанешка китайски делегаташ хулиганаш санна лелаш хилар, массанега а китайнаша санна уйла яйтар духьа. Машара Дерригдунен Советах пайда ца беннабар уж, баккъа хIана шоаш лийолаш леха а лаха. Уж сIерг из дIаленкха а цун метта шоай прокитайски организаци хьас я.

«Китаерча культурни революце» дувцаш Куртиса йоах, «Мао илешта» тIехьашка лечкъа бола элементарни авантюризма гучахьара шовинизмия. Статьяи автора язду, дуккха болча мехкашерча китайниша хIаналехьа я кхетальа на, хьаш на гепаш а на мохк юха а чолсеча новкъа боакххалургбола дика цIдаш Китае хургхилараx.

АГРЕССЕ IАЗАП ДАЬРАШТА ДОЛА НОВКЪОСТАЛ

БЕЛГРАД. ДаьрххIа цу гIулакха йолча самолеташца Сирен Віішни I. кхийттача Iарбий Республикен дIаяхьийтай Югославски правительство цу мехкашта дена налкъостала чотах йола хьалхара медикаменташ, медицински оборудовани, кхачани продовольствени продукташ.

БЕРЛИН. Сирийски Iарбий Республике яхар израильски агрессех дулам даьнача Iарбашта новкъосталла хьош йола медикаменташ медицински оборудовани тIайола ГДР-а хьалхара самолет. Уж ерригаш хьа а ийпай, дIа а яхьийтай ГДР-е баьача наха гулъяьча средствей чотех.

БЕЙРУТ. Изралю дIалийнача Иордане малхбузерча районашкара леакабаь итташ азараш йола Iарбий хIана гулбеннача Аммане Байрутера дIаяхьийтар медикаменташ. Iазап гIаяттача наха эна изьйола хIамаш тIайола автомашиний колонна. Вефрутски порте къьчад Мароккера, Тунисера, Ливера товараш тIадола транспортни кема а.

ДАМАСК. Госпиталашка болх бертболаш Кувейтера Дамаске кхаьчай медицински болхлой группа. Кувейтера а енай дуккха медикаменташ.

Турце Шеча Ах бетта обществас Сирена яхьийтай сирийски госпиталашка эна дуккха медикаменташ юкъргIашa.

(ТАСС).

ФРАНЦЕ КЪАМАН СОБРАНЕ СОЦАМ

ПАРИЖ, 14 июнь. (ТАСС). Франце Къаман собране могайир малхбоален Африкерча французски колонена — Французски Сомалена «шерьяьча автономе» статус яларах йола законпроект. Цу законпроектага хьежжа французски губернатор волча хьалхатIа консультативни орган хиннача территоре правительствени советага кхоачарга автономни правительства бокъо. Совета членех волча председатело кулгал дерга цунна.

Цхьабакъда, правительствени совета компетенце хургдац политика, оборона, чура кхерамзлен, финансай, юстице, хIаьта иштта радион телевиденен хьакъехьара дешаш. Уж дешаш карахургда французски губернатора метта оттаргволча Франца лаххехьарча комиссара.

Франце Къаман собране оценех хIана деха дIахо йодача хана цу территорех «Афорийн иссаи французски берд» аьнна цIи йоаккхаргья.

Официальни даннеша яхачох, Французски Сомаленан Франценен юкъе хьалха хинна бувзамаш хилара тIехьа шийна юкъе дакъа ловцарех дуккхагIбараш а болаш 19 марте референдум хинначул тIехьагIа французски правительства оттаьяр Французски Сомалена «шеръяь автономе» яларах йола законпроект. Референдум чакхъяьлар французски Iаьдало Французски Сомали шийна лоIаме хилар хьош боашаш дIаккхабаккхар тIехьабараш кхохка а луш. Из шийна лоIаме хилара тIехьабарех дуккхабараш колоне территоре тIара араьяза хинаб французски Iаьдало.

ПРОДУКЦИ ДИКАГIА ХИЛИЙТАРА

ХIанзарча хьалашка, эн тIехьа шерагIа дикагIйола техникен технология производствана юкъехухьача хана, доархIамегIарех цхьадеккхар да арахецача продукце дикал лакха хилийтар. Экономика дегIайоалаара бехктохкамегIа дола гIулакх да из. Къахьегама оагарле лакхъяра, цхьа хьал-торо тоаяра доархIаме резерв из хилара тарра парте еррига предприятеш тIахьех промышленни наделеш дукхагIа лелаергйолаш, дикал лакхагIа хургйолаш арахеца.

Планироване кердача система хьалашка болх беча хана къьстта чIоагIа оьш дикала дош. Из кхеташ а да, хIана аьлча реализаци ярачIоагIа доархIаме да продукце дикал лакха хилар. ХIаьта реализане план кхоачашъярга хьежжа хул прибыль а, цу тIагIолла материальни поощрене фонд а.

МалагIаш за продукце дикал лакхъяра наькъаш? Цу хаттара жоп дала атта дац, хIана аьлча Iалашмате дукха да уж. ХIаьта керттерчар коллективера хIара саг ше-шийна метте производства резерваш гучайоахаш, творчески къахьегаш хилар да. Дикал тоалва иштта чIоагIа доархIаме лакха за лелаеш йола машинаш дика хилар. Цох тийша да маха хозбаьлар, цхьадола отделочни балхаш дар, кочамий качоменштеп инжечташтен прессовка яр, кхыдар а. Цу дерригапа бIарг тIаэттаргболаш хоззу бадакъа, пIлархой безам тIаоз.

Продукце дикал тоалларах тха швейни объединенсла хинна пайда дика гу укх тIеххьарча шерашка баьча балхага хьежача. 1964-ча шера хьалхарча сортах йолча продукце план дукхьала 0,4 процент кхоачаш да ярах 37,5 эзар сом де хилар объединенена, хIаьта 1965 — 66-ча шерашка из продукци 1,5 процент дукхагIа арахецарах 92 эзар сом пайда баьлар. Продукце дикал лакхъярах укх шера бит бетта а 14 эзар сом пайда хиннаб предприятена.

Бакъда, ала йиш яц дикал лакхъяра ерригача торонех пайда ийна баьннаб аьнна. Тха цехашка хIана тухха я продукци цехера арахалехьа из юхатоае езаш моттигаш. Юкъера лаьрхIача шера 4 процент дIалоацнар, вешта аьлча 120 эзар швейни изделии я из. ХIанз а тIехьа ийбайолча участкаша цу гIулакхана къовсам ледара лоаттабара бахьан фу? Эггара хьалха из да дикала дезаь а план сахха кхоачашъе гIерташа, предприятена цох боалача пайда я зена я бала я боалаш. Цхьадара бац беррига болхлой кхетам а. Цхьабараша шоай пеха, предприятенна сий лорадеш, дикал лакха болаш мара бац шоай болх, хIаьта вокхар квалификаци а оборудовани а хьалхарчар санна йоллашехьа продукци дукхагIа а яь адам лакхагIа хилийтара ше деучуна дукха бала боацаш тесса лелайу болх. Юкъера продукци юхайт пIлархоша, ше хул предприятена, кIеанглу материальни поощрене фонд.

Ди тIехьа кIезигагIа хулаш боагIа цу тайпара нах, хIана аьлча ерригача коллективо бехк бу царна. ТIеххьарча хана цу коллективо леха а лех, царна кора а боагIа дикал лакхъяра тIехьа къовсам лоаттабара керда формаш.

ХIара цехе вайшагIъехкай лаьрхIа йола группаш. Оттаьча хана массайолча участкашка чакх а баьле продукце дикала хьож уж. Цхьан цейнальа массайолча цехашка продукце дикала хьож цу тайпара группа а объединени а.

Сакхат доацаш продукци арахецара саратовски предприятей метод дIачIоагIъеннай объединене хIамаш тегарашта юкъе. ХIана из метод юкъевхьа еза кийчъ балхаш дечей экспериментальни цехашка. Цу пехий балха тIагIолла каст-каста новкъарленаш ийслу хIамаш тегарий балха юкъе. Цо Iеткъам бу пеха, участка балха ритмичноста, иштта лохьа дикал.

ЧIоагIа доархIаме за мастерий, беррига болхлой бехктохкам лакхбар, хIана аьлча мастерашта а болхлошта а дикала а дукхала а хьокхамех луш йола премеш хIане фонд кхоачаеннаяле а еце а лу. Цу гIуллакха кулгаяде йиш йолаш я техническеи тIахьожама службаш. Материальни стимулех пайда а эцаш продукце дикал Iилашье еза цар керттерча даьлье. Цар тахха леза сакхаташ хилара бахьанаш, продукце сорт лохъяра хIара моттиг теркалье еза. ТIахьожама службаш лаккхарийла я балха техникен технология дерттIа лелаяра тIахьежам лоттабе, производства культура лакхъе.

Продукце дикал лакхъяр паччахьалкхен рузкъа кхоалара доархIаме нийъ хилар кхета я деш тха экономически службаша кийчъяь массеха экономически доавуг. Художникаша хоза яз я дь, гойтара агитаци ий парех хIара цеха дахъ. МоллагIчун теркам тIаозаргболаш да уж. Масала, иштта дувц парех цхьаьараша: «Сахкат нийсланара бахьан а доаш изделия шоллагIча сортага яккхача цун маьлах 5 процент дIа-разовла пеха, участка коллектива бьча пайда тIара, хIаьта кхоалагIча сорта яьккхача — 15 процент». «Сахкат тоалеш смена хIара болхлочо йоалчьа пхе минутах тега йиш я лакха дикал йола шин кеч. Кхое шоай балха ха!», иштта кхы а.

Цул совгIа хадланза тоалеш дахт къахьегама хьалаш. Массанахьа корашка лаьттаи эзал да, ценаши кавоеннаши хоазьайй тайп-тайпарча лозунгашка, стенгазеташ. Цехашка цIена, сийрда, паргIата я. Цу дерригенe а новкъостал ду продукце дикал лакхъяра.

И. ЦЫГАНКОВ.
Грозненски швейни производствени объединенe керттера экономист.

ШИН МЕХКАРЧА ШИН ШКОЛА ДОТТАГIАЛ

Нохч - ГIалгIай паччахьалкхен педагогически институт. Дукхача къамех нах ба из чакх а яьккха школашка болх беш. Цар мугIарашта юкъе я Поротникова Людмила Владимировна а.

1959-ча шера педагогически института деша дIаэтт Поротникова Людмила. Сакъердаме, безаме да институтера вахар. Деша эгIача хана аз тьяйцар, сона дейзар наькъадаргда хьехаш йолча хана, аза уйлаш цIаккха чорта чура дIаяльц цунна. Эрсий мотти литературен, немций мотти тьехача хьехархочоа къьстта дукха хе дезнига кхетадора цо.

Цудухьа ше Iомадеш дола предметаш Iомадаь эьлча, дукхагIйолча хана института дешарэзала хупар Людмила. Хьехархой баьхех лаьца дола литература, журналаш, газеташ дешар. КIовораIа боаза гIортар ше карапарцарбола болх.

...Массаьзардар санна цхьа ди. Института дешара зал тIаьк аьнна йиза я. Царна юкъе я Поротникова Людмила. Ерригa шийна уйла тIаьзийта «Вожатый» яха журнал дешаш я из. ЦIаьхха бIарг тIаэтт Германски Демократически республике эхаш я бопх беш я йолча цхьаь пионеровожата къаьвча корреспонденцена. Цу кIела эздаь дар цун адрес, тайпан цIи, шийн цIи. Хургйолча хьехархочоа Людмилайна дагадехар цунца доттагIал тесса.

Шийн ... гоьйин тIаэкрйта, немций ... «...» чаьхат цу вдресах ... Поротникова. ХIанз ... кеьхат ... хьа эр ... ди дилаехьа город Дрездене ... доцаш доделе Шира ... «...» юкъарерЭ Хабель Элизабета ... письмо ... тIа ... шийн хьезарах, шийн ... педагогически болх шийна чIоагIа дукха безаш хила ... Иштта тоссаделар тайп-тайпара шин мехкарче шин хьехархочун доттагIал.

Цу хана денз хьа цхьаддаш дIа-хьа кеьхаташ а уьнйташ шоайле буьзам лоаттабе хьлар. Уж цхьа. Хьехархой балхах лаьца хьа деча кеьхаташа ди тIехьа дукхагIа бокхбоалийтар Людмилайна шийн болх. Педагогически болх теоретически а практически а чIоагIагIа бовзара беррига шийна тIабахийта дешар Поротникова. Дикен тIехдикен деша а дешаш хьинаре дакъа лоацар института общественни балхаца а. Дикен тIехдикен дешаш институте белгалъяларца, къьстта немций меттах дика кхеташ хиларца, института 4-ча курсе йолчургьацар-хьогI со ехаш сетуьсар. Сатийсар кхоачашхилийтар. Ер хилар город Гюстров кхача. Цхьабакъда, дукха хана денз ше буьзам лоаттабу доттагIий ийсбенна баца а, чIоагIа безаме тIаийцар ер цу городерча хьехархоша. Мотт шаьрбара долча гIулакха чIоагIа новкъостал а дир. Цига Людмилайна совгIата делар «Педагогический центр» яха книжка. Дег тIара денна совгIат хиларга хьежжа цо чIоагIа дезе лорадо из.

Кхо шу хьалха дикен тIехдикен чакхъяьккхар Людмилас Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически институт. Цул тIехьагIа Грозненски района Горячеисточненски бархI шерерча школе болх бе хьожаю къона хьехархо. Цига балха яхачул тIехьагIа кхы а чIоагIлу цар доттагIал, иштта чIоагIлу цар хьехача школашка деша бегIача дешархошта юкъера доттагIал а. ХIанз Горячеисточненски школерча 40 дешархочо буьзам лоаттабу немций школа деша бегIача дешархошца. Цар массане а немций меттала язду письмош.

Хьалха шийна ейзача пионервожатега гIолла ши шу хьалха доттагIал тоссаделар Людмилей цу юрта эрсий мотт хьехаш болх бе хьехархочунца. Цох чIоагIа берзат даьлар уьзанна а цунна а, хIана аьлча Людмилас школе хьехар немций мотт ба, хIаьта вокхо хьехар — эрсий мотт. ХьакхагIа а укхо ше цу урок малагIа а кхойташ письмо яздича, цо немций меттала укхо луча урока мел эша гойтара пособеш немций халача дешай правописани йовзийт. Масала, укх дешара шера шийн доттагIчунна хайтар Людмилас «Зоопарк» яха тема а йолаш ше урок лупга. Дукха ха ялалехье цу урокех эшаш мел йола пособеш яйтар цо иов. Поротниковайна. Иштта Людмилас дIа а кхуьяйт цо эрсий меттала телача урокашта эша пособеш, дIайовзийт цхьадолче дешай правописани. Цунга хьежжа лаккху цар педагогически балха говзал а. Иштта дикагIа мотт шеърлу письмош дIа-юха яздича школай дешархой а.

Дукха да Людмилайга Германски Демократически республикера ухе кеьхаташ. Царех цхьанне тIа йоах: «Вайне юкъера доттагIал ди тIехьа болат санна чIоагIлуш латт, иштта чIоагIлуш доагIаргда ирзе вахар кхоллаш доаллача немций халкъан Советски наьхан доттагIал а». Германе Демократически Республикера письмош нийдарал совгIа, цо цигара нийъ хьехача эшаш йола дукха пособеш я, пионерски галстукаш, тIехдика дешача дешархошта шерра-шера тела значокаш, пионерски значокаш, кхыдараш. БIарга са санна лорду цо уж шийна дейта совгIаташ.

Совкча туристически путевках Германски Демократически Республике шозлагIа яха хилар Людмила. Цига еIашагIкхетар хилар цун шийн доттагIашца, Хабель Элизабетайца.

Советски Iаьдал даьнна 50 шу дузача дан сийна ше доттагIал тессача школе коллектива тьийха Германски Демократически Республикe эза а из цу школе. Цаочотах хургьа цо цига йоаккха тIа. ВIаштIа кхоалагIа яха сакъердаш я Людмила шийн доттагIий болча. Иштта чIоагIденнад шин школе юкъера доттагIал.

Укхо хьалха доттагIал тесса Хабель Элизабет хIанз коммунист я, школе партийни организаце секретарь а. Цул совгIа дика хьехархо я. ХIаьта Поротникова Людмила дика хьехархо хиларал совгIа общественни балха тIа а хьинара дакъа доалаш я. Школе местокма председатель я, художественни самодеятельноста кулгалхо а я из. Иштта чIоагIлу шин мехкарча шин школе коллективий доттагIал.

Б. КОСТОЕВ.

ГОРОД ХИЦА IАЛАШЪЯР

Дукха ве дезараш да укх деношка Грозверча водопроводно - канализационни боахама болхлойа керда резервуараш, насосни хьалъеш боахача гIишлошъерийи. ГIойтIара хьайоагIа воврI километр йIоахал йола водопровод йилла боьлаш латт уж. Из болх беш ба М. Б. Мусостов керте латта «Спецстрой» гIишлой-монтажни управлене гIишлошъераш. ХIанача тIехьагIа кIира далале водопровод эксплуатаце дIалла леха пар.

Цо болх дIахьоча хьинаре хьакъет Журков Алексейи Фатьянов Егори керте латтача комплексни механизированни бригадаша.

ГIойтIара водопровод эксплуатаце дIаенна яьлча хIанзачул совгIа дийнахьи бийсайнен 20 эзар кубометр хий тIаккхетаргда Грозне.

Дукха ха йоацаш эксплуатаце дIаенннай Грозне Старопромысловски районе йилла водопровод. Цу районе баха нах хица Iалашбе торо хилийтар цу гIулакхо. ХIанз Катаяма шерагIча поселке кхаччалла шоллагIа водопровод йилла боьлаш латт гIишлошъераш.

Уж санна йола водопроводаш города кхыча районашка а йоххаш латт.

Н. ПАВЛОВ.

СПОРТ

ФУТБОЛ

Орджоникидзе шерагIча стадионе укх деношка дукха дешархой хул. Укхаза ахьаш дIахьош я берий уличи спортивни командаш.

Геттара сакъердаме хилар футболисташта юкъе хинна ях. Яхайтта футбольни команда хилар цига къовсачаш лоаттадеш. Дика хьовхаччаш гойтар яхье «Стрела» яхача команда футболисташа. «Кавказ» яхача команданa лоавш счет 1:0 йолаш котъяьлар из.

ПоккхагIа йолча командашта юкъе низ боламагIа хилар «Лучи» «Юности» яха командий. Финале дIаяьагIкхийтар уш шайкке я. Цига «Юность» команда футболисташ котъяьлар. Счет 2:1.

Яхье котъяьннарашта спортсоюза грамоташ еннай.

БАСКЕТБОЛ

Пистельнай «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене спортсменаша юбилейни хетальча спартакиада баскетболистий ях. Цу спорта тайпах цхьаь кIира къовсамаш лоаттадир алх команда. Вот я № 2 йолча гаража баскетбольни команда. ТIагентта къовсамаш лоаттадир № 3 йолча гаража спортсменаша. Цу команда сохка хьалхара моттиг яьккхар. ХIаьта укх шера шоллагIъяр чара хьачанадар.

О. НИКОЛАЕВ.

ХАОТТАМ

Тахан республикен Грознен моргаш я йолаш гIийло мух а хьекхаш хургья. Республика ловнан районашка ди а къункъаш догIа дехлаогда. Республике 26—31 градус, Грозне 28—30 градус йIовхал хургья.

18—21 июне денз республике моргаш а йолаш, цхьадайолча моттигашка догIа а делаш хила мег. Бийсанна 11—16 градус, дийнахьа 24—29 градус йIовхал хила тесла.

Метеостанци.

Редактора зам.
А. А. МЯКИЕВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-98; редактора зам. 3-29-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культурен, промышленностех отделий — 3-42-30; юрта боахамех письмой отделий — 3-42-28;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-98; зам. редактора — 3-29-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революцие проспект 7/34.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/34.

СФ05185. Заказ № 3107.

САЛОIАЧА САХЬАТА

ГА — АПТЕКА

Малхбузерчьерча Африке тIайоалеш я похьа гоама хи а болаш, тIера шерра дIаьрна а йолаш йола лакха йоаца га. Цунах «сер коцефалюс» оал. Шийн тайпара га я из. Цунах къедоале хий — кийча моллаш я корша, цIий кIазегдалара, кхача лазарешта дукхала. Цун датчах йоахе лазараш хьедешц нIаний хулийташ йола микробаш йоаю тайп-тайпара алкоголдаш.

КЕРТАХ «МЕЧ» ЙОАЛЛА АКУЛА

Фордашкера чкъьерий пуьцане Приморски управлене «Ленински луч» яхача туцций пуьцане базорча рыбакаша акула яза чкъьера лаьцаб аьнан кмача кертах е лоллаш. Меч - чкъьаро теха тIема бIарга нийса а цо ловаш херцаьва кхийттай, «Мени кат а ен лIатуьлала аIаштIехьдаьннад акула.

Къулбехьерча фордий акула, цо латаре тIера боллашехьа а, цкъаза акха чкъьерий цуьнах а лет. Меч-чкъьаро — цун моастагIех цаI.

КАРАIОМАЬ ВОАТАГАРАШ

ХIанз 7 шу дизад Куйбышеверa пенсионер Борис Константиновича Зарков волча Ангон Ченгон яха воатагараш ях. Хьайка дрессировщик хиннечун дукха хана денз безам бар воатагараш а караIомаьё йиш йолта дIакайта.

Ша пенса тIа водаш. эIаминге цун воатIагар йоалайир Борис Константиновича. уж караIомаьё воалекар из. цар хIанз 40 шу дизад. Уж дорха къийбаш хьаьстана дегIала доагIаш киннадер.

Юкхьанье дорьеле церган хьекхайора цар, дезе цIог тоха, ирача цергашца катока гIерташ хулар уж. Цу тайпара ожмалаш хIанз йоаца дукха за я цар. Румба яхача жIапелгаца цхьана массеха номер гойт воатагараша.

УЛИЦАШ ТIАРА IЫНДАРГIАШ

Бийсанна гучадьлар уж. Цу хана Лулео яхача шведски городе бахача наха кацер тIа нортош а доьцеш сердал телаш долча Iындаргiашта шоаш кIелкара фу дарь баргба. Цхьабакъда, къьстта чIоагIа бала баьхар бийсанарча Iындаргiаша шоферашна. Кхерабенна автомашиний водителаш, шоашта тIадоагIаш латта Iындаргiа бIарга а дайя, мичахьа гIолла а бIарг ма кхоачча дIавохкаш моттигаш киннай.

Юкъера а, кхы сатем боацача кхьачар гIулакх. Унзарбаьннача наха полицега новкъостал дийхар. Цхьабакъда, полици, дега а доацаш, наькъешкерча Iындергiай гадакхха эттар. Гучадьнначох, наг унзарбоахар Iындараш бийсанна дежурить да арабоалача полицейскашта тIаоехе лата плашцц хиннар. Из кердадар арадаькхача къьсттача комиссеше хет. Бийсанна дежурство дIахьоча хана уж тайпа плащеш чIоагIа аьттув болаш я аьнна.

ЦIАЬРМАТА ЙОАКЪАП

Семипалатински школерча дешархочо Сальменов Тулегене шоай цIен кое гаьнаш дIайоагIаш киннай. КIоаг боаккхаш воллаш цIаьхха, дега я доацаш, цунна кораьнй айкийтта къайла бертиг а йолаш йола топпара кхьбинг. Хьайийллай. Дашох датон ахча, паччахьа хамара кеьхата ахча, дошо гаьнинг, банковски векселяш, медаль. Кхабилга пхоне юкхе упнаш киннад цо талхаш дика верига даьнна записка: «Ер ахча Шакирджанов Йоанъяла да, Заречная слобода»...

Революци яьнна дукха ха енналехьа тIап яьнна городера вайне дIаваьлар купец Шакирджанов. Гучаь шийн ганза юха тIаккхача лаьрхIа хинна хургьа из, аIашт тIехьа цо даьнна мера.

Тулегена областной музеега дIаенна гена.

В. ЗИМИН.
(«Труд» яхача газета перр.).

ВУЛКАН-МАЯК

Лаьттан тIа эггара тамеш йолашагIа долча вулканех цаI я Центральни Африкера Ицалко яха вулкан. Маракаша вулкан-маяк оал цунах. Тайнача океана тIара 3300 метр хIана яц аьнна лакха я Ицалко кратер. ХIара бархI-итт минут массеза йоал тавш дуьл паьтте кIал, тIаккха вулкана тIара урагIйолх кIура маргаш, хIаьта царех тIехь-тIехьагIо кхо бIаь метр лакха бIоагIа хул. БIоагIа ланкхеьара дакъа шорттига феца дIадарж, дуна миссал доннзаха жIаленускала мангела хий тIатуплаш санна.

Ицалко цIаккха а ца соцаш шийн кан-ханнехьа кхеккаш латта хIанз шийн бIаь шу совгIа ха аьнна, хIаьта из фордаш тIа гIолла лелача кемашта тIехдика ориентир я.

* * *

ИЗ БА НИКХI

Шоай никхе аIала дега я доацаш йола моттигаш хорж нокхара-мозаша. Дукха ха йоацаш 150 килограмм моза кораденьа Виргиния яхача штата (США) столицерча город Ричмондерча инерала Роберт Ли доалаьарча говра кьисапе хьаьача бIаьрга чура. Из памятник тоа я даь юхаметтаоттаде дезаш волчо къекхийнадир, статуяне кIара ша гон массезатох, цхьа тамецийна оезаш хожар шийна цу чура хьа, аьнна. Цул тIехьагIа дукха ха ялалехьа ше цецо в воалеш, болхлочоа бIаргадайра бронзах аьча говра багара, мерагIургах арадукха нокхара-мозий. Цул тIехьагIа цунна гучадьлар говра чура нокхан фоари тIаьи аьнна мозал хьалйиза хилар.

* * *

ХАЛХАДУВЛА БУДИЛЬНИК

Халхадувла будильник арахийцад сахьаташ деча французски цхьан фирмо. Гургал тахача, бийсанна шо тIаьлаттача истола, тIо гIолла деда тIа я гIойа, шийна дайна дуфий тох я хьедж йоахе тьаьмка тIаьоарц цо. Нагахьа санна тхьайса уллар тIаккха а соийа ца воале, «когаш Iобетта» долеву будильник. Спальне кхыча сега когий таташ да яха маIаш долаш хила мег ий.

СЕРДАЛ ТЕЛА ЧКЪАЬРА

Дукха ха йоацаш цхьа тамашийна хIама килар Писсеро яхача чилийски дезала цIагIа. Цхьаьра альбакорай— Чиле лаьттанца доазув долча Тайжача океана чурча хицца бахача боккхача чкъьаран чIагилг кхарае нийчъенна хиннай цIен-ним. Из цец а унзара а йоаккхаш гучадьннад цунна чкъьеран чIагилгаш сийно-бацщере бос бола сердал юалеш хилар. Цо техане цIогIех тIагупбелар беррига дезал. Дувца хабар даь массане а дера чам дIабьнна хиларах...

Газеташа яздечох, чкъьаро сердал телара бахьан хила тарлу атомни тохкамаш деча хана чIоагIа чкъьарах кхийтта радиоактивностена заряд.